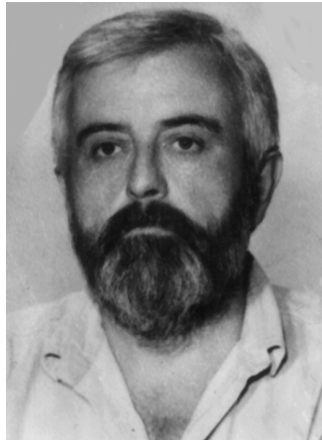

Јован И. Рајковић

ТАЧКА ОСЛОНЦА

Квази гротеска, трагикомика

Сценски приказ у неколико слика

ЈОВАН И. РАЈКОВИЋ, рођен је 1943. године у Пожаревцу где је завршио основну школу и гимназију. Студирао је историју уметности и светску књижевност.

Радио је као новинар и професионални радник у култури.

Објављивао приче и есеје у многим часописима.

Од 1987. до 1992. године био је и главни и одговорни уредник часописа “Браничево”.

На сцени пожаревачког аматерског позоришта “Миливоје Живановић” изведена су му два позоришна комада: *Бој на Пожаревцу*, 1986. и *Искошено Косово*, 1989.

На конкурс Удружења драмских писаца Србије примљене су му и ушле у ужи избор још две драме: *Тајна вечера* и *Сезона лова*.

Живи у Пожаревцу.

Јован И. РАЈКОВИЋ

ТАЧКА ОСЛОНЦА
Квази гротеска трагикомика
Сценски приказ у неколико слика

ЛИЦА:

УРЕДНИК локалне радио станице

ПОРТИР исте

СЕКРЕТАРИЦА

ЧИСТАЧИЦА

КУРИР

СПИКЕР

“С УМА СИШАВШИ”:

ЕДИСОН

ФРОЈД

ЛЕДИ ГОДИВА

ГЛАСНИК

ЦИЦЕРОН

ХАМЛЕТ

ПСИХИЈАТАР – начелник клинике

БОЛНИЧАРИ

Место догађања: неко општинско место на Балкану, или у Источној Европи.

Време догађања: шашаве године између 1989 и 1991 – време промена и тзв. “транзиција”

(Аутор није имао претензија да овај комад личи на неке одређене и препознатљиве ситуације. Неке временске условности и репери су били неопходни зарад координата у времену, иначе је овде ипак све релативно. А под тим “релативно”, аутор сматра да је ово што следи могуће свуда и на сваком месту)

На просценијуму, у левом њеном делу је портирница. Великим словима пише: "РАДИО СТАНИЦА"

Студио и редакција

УЛАЗ СТРОГО ЗАБРАЊЕН"

На средини сцене је типична редакцијска соба са великим столом у средини. У задњем плану, на узвишењу је студио радио станице са свим потребним апаратуром. У левом углу је соба главног и одговорног уредника.

Сцена је празна. Све је у полућами, само је портирница осветљена. Чује се куцање електричног сајта. У уредничкој соби се види неосветљена фигура уредника који нервозно шета.

Звони телефон у портирници. Неколико пута зазвони, па престане.

После неког времена опет зазвони.

Са леве стране долази Портир. У униформи је са фуџролом шишилоља на појасу. Носи масиан завежљај у руци.

ПОРТИР: Чекај, бре, мало! Шта си се наврзо!?
(Диге слушалицу)
Ало? (...) Јесте. Ово је радио станица. (...) Не. Није. (...) Откуд ја знам шта ви слушате!? (...) Не ради. (...) Кажемо: не ради наша радио станица. (...) Већ трећи дан. (...) Откуд ја знам зашто не ради. Ја сам овде само портир. (...) Кад ће? Немам појма. (...) Бићете обавештени.
(Залути слушалицу)
Досадан неки народ.

Из уредничке собе испрчава Уредник.

УРЕДНИК: Ко је звао?
ПОРТИР: Она баба од јуче.
УРЕДНИК: Шта хоће?
ПОРТИР: Не може да нађе нашу станицу.
УРЕДНИК: Сигуран си да нико други није звао?
ПОРТИР: Нисам се макао одавде.
УРЕДНИК: Ништа не разумем! Још јуче и прекјуче сам јавио...
ПОРТИР: Дај боже да се огласе!
УРЕДНИК: Слушај ти! престани да ми стално изиграваш ту неког политиканта! Зашто мислиш да нико неће да се јави?

ПОРТИР: Ништа ја немам да мислим. Зар ви не видите која су времена?
 УРЕДНИК: Која су времена?
 ПОРТИР: Луда, ако мене питате.
 УРЕДНИК: Луда! Како луда?
 ПОРТИР: Све се распада. Комитети, секретаријати... удружења...
 УРЕДНИК: Пази ти шта причаш!
 ПОРТИР: Имају они преча посла сада него да се са нама бакћу. Баш их заболе, да извинете, да ли неко ради ил не ради. Они сада спасавају своје, да извинете, дупе и гледају где ће да увате заветрину...

Уредник хоће нешто да каже, онда сав очајан одлази у своју собу. Излази нервозан, врти се по редакцијској соби, прилази портيري.

УРЕДНИК: Ти нешто знаш?
 ПОРТИР: Ништа ја не знам. Само гледам шта се ради.
 УРЕДНИК: Ти нешто знаш, а нећеш да ми кажеш. Сви нешто знате, а мени нико ништа не говори. Јер ово није нормална ситуација.
 ПОРТИР: Па рекао сам вам: лудо време. Али ви мене не слушате.
(Више за себе)
 Тако ти и треба кад си навикао само оне горе да слушаш.
 УРЕДНИК: Шта кажеш?
 ПОРТИР: Кажем: ко би се у свему овоме снашао!
 УРЕДНИК: У чему?
 ПОРТИР: Буди бог с вама! Па где ви живите!?
 УРЕДНИК: Ја знам да се сада дешавају одређене промене... пре-структуализација, демократизација... да се многе ствари у ходу мењају, да су промене нужне, али...
(Застане у сред собе изражећи праву реч.)
 Али мора да се зна ко шта ради. Иначе је све анархија.

Очекује одговор од портירה који се забавља отиварањем флаше пива. Зашим уморно одлази у своју собу.

Са стране журно долази...

СЕКРЕТАРИЦА: Јао! Је л' много касним?

- ПОРТИР: Где да касниш?
- СЕКРЕТАРИЦА: Опет нико није дошао?
- ПОРТИР: Нисам се макао одавде
- СЕКРЕТАРИЦА: Је ли он ту?
- ПОРТИР: Ту је. Рано дошао. Само окреће телефоне и трчи овамо код мене. Је л' звао комитет. Је л' звао ССРН? Је л' звао онај, је л' звао овај. Боли њих за нас. Имају преча посла..
- СЕКРЕТАРИЦА: Ниси му рекао?
- ПОРТИР: Шта?
- СЕКРЕТАРИЦА: Да више нема ни комитета, ни конференција ни одбора. Да једино, ради општинска администрација и полиција.
- ПОРТИР: Нисам имао срца. Он би пресвисао, ту где ти стојиш би само пао и квекнуо ко пиле. Неће ни у шта друго да верује, осим у своју политику.
- СЕКРЕТАРИЦА: А ниси му ни оно друго рекао?
- ПОРТИР: За штрајк? Нисам ни за то имао срца.
- СЕКРЕТАРИЦА: Тако и ја. Он толико верује у свест и савест радника да би га ово убило. Шта да радимо?
- ПОРТИР: Ништа. Они ће да оладе главе, па ће да дођу на посао.
- СЕКРЕТАРИЦА: А дотле?
- ПОРТИР: Шта дотле? Мислиш да је неко приметио да не радимо? Само пензионери и деца, а они се не рачунају.
- СЕКРЕТАРИЦА: Јао полудећу! Како можеш да будеш тако равнодушан?
- ПОРТИР: А што? Ја поштено радим свој посао.
- СЕКРЕТАРИЦА: Све се распада, све пропада, а ти мирно једеш тај смрдљиви бурек.
- ПОРТИР: Прво, није смрдљив. А друго, шта си се ти ушпандрцала? Ради и ти свој посао као и до сада.
- СЕКРЕТАРИЦА: Како да радим кад видиш шта се све дешава!?
- ПОРТИР: Лепо: кувај и даље кафе, прекрштај ноге, час овамо, час онамо, смешкај се. Ако се неко јави телефоном, ти дигнеш слушалицу па оно твоје...
(Имийира је)
Молим? Ко? Не, није тренутно овде. Свакако, оставићу поруку. Хвала лепо...

СЕКРЕТАРИЦА: Значи да се правим као да се ништа не дешава?

ПОРТИР: Па и то ти иде у рок службе.

Секретарица улази у редакцијску собу. Осјавља сивари. Шминка се. Из своје собе излази Уредник.

УРЕДНИК: А ти си?

СЕКРЕТАРИЦА: Добро јутро. Хоћете кафу?

УРЕДНИК: Још нико није стигао?

СЕКРЕТАРИЦА: Данас ће доћи. Сигурно. Хоћете кафу?

УРЕДНИК: Зови их телефоном. Не знам шта да радим...

СЕКРЕТАРИЦА: Да ставим кафу?

УРЕДНИК: Мани ме са том кафом. Рекао сам ти да их зовеш.

Одлази у своју собу. Секретарица насјавља са шминком. Онда прилази телефону и окреће бројеве. Разговори су њанјомимски. После сваког разговора ујисује нешио у свеску.

Зазвони телефон код портира. По јесшикулацији преознајемо да ојет разговара са оном бабом.

За време ове сцене иде музика.

Секретарица завршава разговоре. Музика пресјаје. Она иде до ћошка где је решо и присјавља кафу. Улази Уредник. Погледа Секретарицу. Иде до Портира.

УРЕДНИК: Је ли неко звао?

ПОРТИР: Опет она баба.

Уредник се враћа у редакцијску собу. Секретарица сија кафу.

СЕКРЕТАРИЦА: Ево кафица.

УРЕДНИК: Је си ли звала?

СЕКРЕТАРИЦА: Све.

УРЕДНИК: И?

СЕКРЕТАРИЦА: Ево какво је стање. Уредник политичке рубрике на путу. Спикер има слободне дане. Уредник привредне рубрике... нема никог код куће. Новинар за културу има заушке. Новинар приправник полаже испите. Главни техничар неће да дође, мала му плата. Други техничар има смртни случај. Музички уредник већ пети дан свира свадбу...

- УРЕДНИК: А остали?
- СЕКРЕТАРИЦА: Чистачица долази по подне... курир је вероватно отишао по пошту.
- УРЕДНИК: Не питам за њих.
- СЕКРЕТАРИЦА: Остале нисам могла да нађем.
- УРЕДНИК: Па зар је то однос према послу! И то се зове новинарска етика! Ми већ трећи дан не радимо, не иде нам програм, трећи дан како ћутимо, а они се зајебавају. Слободни дани! Ко му је дао слободне дане?
- СЕКРЕТАРИЦА: Ви. По правилнику.
- УРЕДНИК: И зашке по правилнику! И смртни случај по правилнику!
- СЕКРЕТАРИЦА: Полагање испита јесте.
- УРЕДНИК: А ономе мала плата?
- СЕКРЕТАРИЦА: То није по правилнику.
- УРЕДНИК: А остали... испарили?
- СЕКРЕТАРИЦА: Па видите какво је време.
- УРЕДНИК: Какво?
- СЕКРЕТАРИЦА: Пада киша.
- УРЕДНИК: Молим?
- СЕКРЕТАРИЦА: А падају и главе.
- УРЕДНИК: Главе! Чије главе?
- СЕКРЕТАРИЦА: Падавине су све јаче.
- УРЕДНИК: Добро. Добро. И ти знаш нешто што ја не знам. И сви ви знате више од мене. И стално говорите у неким заго-неткама. А шта ја да радим?
- СЕКРЕТАРИЦА: Чекајте.
- УРЕДНИК: Да чекам!? Програм стоји. Све стоји, а ја да чекам!
- ПОРТИР: *(Који све њо слуша кроз вратица)*
Кажите: укварило се.
- УРЕДНИК: Шта се укварило?
- ПОРТИР: Па те скаламерије.
- УРЕДНИК: Коме да кажем?

- ПОРТИР: Ономе ко пита.
- УРЕДНИК: Нико не пита. Осим оне твоје бабе.
- ПОРТИР: Значи никог не интересује што не радимо. Осим моје бабе.
- УРЕДНИК: Како можеш да кажеш да их не интересује?
- ПОРТИР: Па зар толико не видите?
- УРЕДНИК: А знам, твоја луда времена, па падају главе... па пада киша. То су ваше фантазије. Ти мислиш да су они луди?
- ПОРТИР: То ја не знам. Али, да их није брига, то је јасно. И да нико није приметио, осим оне бабе, да не радимо већ трећи дан, и то је јасно.
- УРЕДНИК: Теби као да је драго што не радимо?
- ПОРТИР: Мени се исто хвата.

Звони телефон код портира. Уредник се сјури и подиже слушалицу.

- УРЕДНИК: Ало? (...) Мани се, бре жено!
(Залући слушалицу)
- ПОРТИР: Баба, а?
- УРЕДНИК: (Секретарици)
Сазовите одмах збор радних људи.

СЕКРЕТАРИЦА: Кога да зовем? Па сви су...

- УРЕДНИК: Ко је ту је.
(Одлази бесно у канцеларију)

Музички прелаз. Промена светла. На сцени претходни и Чистачица и Курир. Секретарица сипавља воду за кафу.

Кроз портирницу, као дух шуња се Едисон. Брзо прође иза Портира и Чистачице и иде горе у студио. Ово двоје се иргну.

- ПОРТИР: Је л' то неко прође?
- ЧИСТАЧИЦА: Ју! Као да неки дух прође. Тако ме нешто штрегнуло.
- ПОРТИР: Чудне се ствари догађају. Кажем ја: шашава времена.

Едисон помно разгледа технику. Приписне дугме за сигнал. Писак одјекне проспоријом. Едисон брзо побегне кроз врата у дну сцене.

- УРЕДНИК: Шта је то било? Рекао сам да нико не дира технику.

Сви збуњено љледају у празан студио. Чистачица се нејриметно прекрши. Едисон радознано вири кроз врата.

УРЕДНИК: Ја не знам где ми је глава, а ви се играте.

СЕКРЕТАРИЦА: Ја мислим, друже уредниче да су свима нама мало попустили живци...

УРЕДНИК: Молим вас. Збор је сазван да решимо проблем који је код нас настао. За живце ћемо касније. Отворите збор.

Тишина. У току наредне сцене прођу Едисон и Гласник. Долазе до портирнице. Нешто ћесћихулирају и брзо одлазе.

УРЕДНИК: *(Чистачици)*
Па отворите тај збор већ једном!

ЧИСТАЧИЦА: А што ја!?

СЕКРЕТАРИЦА: Јер си ти Маро заменик председника збора радних људи.

ЧИСТАЧИЦА: А јесте. Добро. Отварам збор радних људи радио станице. За дневни ред... је л' има неки дневни ред?

УРЕДНИК: Ја ћу, ако дозволите. Другови и другарице. И сами знате у каквој смо ситуацији... због низа објективних околности...

КУРИР: Да ли су све објективне?

УРЕДНИК: И неких субјективних слабости. Али, нама је сада важније да видимо шта ћемо и како ћемо, него да тражимо узроке.

ПОРТИР: *(Секретарици)*
Кипи ти вода.

Ова цикне и одјури да закува кафу.

УРЕДНИК: Оставите сада то.

ЧИСТАЧИЦА: Какав ми је то састанак без кафе!

УРЕДНИК: Дакле? Има ли ко неки предлог?

ПОРТИР: Дакле, ја овако мислим. Да све ово затарабимо и да одемо лепо на слободне дане. Па кад се врате...

УРЕДНИК: То би била чиста капитулација. Ја сам очекивао да кажете како можемо унутрашњим снагама и престојавањем у ходу да решимо овај проблем.

ЧИСТАЧИЦА: Е знала сам да ће данас неки белај да ме стрефи. Прво духови, сад унутрашње снаге...

- СЕКРЕТАРИЦА: Ево, ја могу да бирам плоче.
- КУРИР: А ко ће да буде спикер?
- ПОРТИР: Па уредник. Он најбоље зна да глагоља.
- КУРИР: Не може, он шушка.
- ПОРТИР: Шта ради?
- КУРИР: Шушка кад се узбуди.
- ПОРТИР: А, фрфља. Па то секретарица најбоље зна.
- СЕКРЕТАРИЦА: А што ја да то знам?
- КУРИР: Па ваљда се, када је са тобом, узбуђује!?
- ЧИСТАЧИЦА: Па ваљда тада не прича!?
- КУРИР: Ама фрфља. Чуо сам га кад је једном морао да прочита неко важно саопштење. Нико га ништа није разумео.
- ПОРТИР: А и шта ће нам спикер? Говоранције ионако нико и не слуша. Да пуштамо само музику и оно: овде радио станица...
- КУРИР: На чему то да пушташ?
- ПОРТИР: Па на ове скаламерије.
- КУРИР: Те скаламерије, прво, нико не уме да укључи. Уме ли ко од вас?
(Сви ћуће)
Друго, колико ја знам, те скаламерије углавном не раде. Предајник крчи, грамофони завијају, миксета прекида, микрофони... уби боже. Магнетофони мрсе траке...
- СЕКРЕТАРИЦА: Па како је то до сада радило?
- КУРИР: То је само техничар знао. Ногом шутне предајник, гурне неку жицу у миксету, грамофоне оптерети неким теговима...
- ЧИСТАЧИЦА: Зато ваљда и тражи већу плату.
- КУРИР: Ништа од те технике не ваља.
- ПОРТИР: Е, јеби га!
- Зазвони телефон. Уредник брзо дигне слушалицу.*
- УРЕДНИК: Ало? (...) Да, ја сам. (...) Па, Шта се то нас тиче? (...) Да објавимо? Где да објавимо? (...) Може. Ако га мунемо ногом. (...) ни ја не разумем. Ништа не разумем. Јасно!?
(Залући слушалицу)

СЕКРЕТАРИЦА: Комитет?

УРЕДНИК: Не. Лудница. Јављају да им је побегло пет лудака, па да то објавимо.

КУРИР: То постаје масовна појава.

УРЕДНИК: Шта?

КУРИР: Лудаци.

УРЕДНИК: Оставите сада то. Дајте да анализирамо ситуацију. Значи, новинара и техничара нема, техника без шутирања не ради. И шта сада?

ЧИСТАЧИЦА: Ја мислим, ако свако ради свој посао... ја да чистим, овај да пази на улаз, ова да кува кафе...

УРЕДНИК: А програм?

ЧИСТАЧИЦА: То ви решите. За то добијате плату.

СЕКРЕТАРИЦА: Колико ја знам, а што се плата тиче, ни ту не стојимо добро. Нико више не плаћа дотације, рекламе су нам потпуно подбациле, жеље слушалаца још више.

УРЕДНИК: Лепо. И ја о свему томе тек сада сазнајем... кад је већ касно... изгледа.

ПОРТИР: Да си боравио мало више овде, а мање по комитетима и састанцима, можда би нешто и знао.

УРЕДНИК: Охо! Почели смо и са критикама. Ви као да заборављате ко сам ја?

ПОРТИР: Па баш зато што не заборављамо...

КУРИР: Другови! Ја мислим да је проблем много шири. Промене у друштву које се догађају иду таквом брзином да их је понекад тешко схватити, а још теже им се прилагодити...

ПОРТИР: *(Секретарици)*

Је л' га ти оно предложи за вечерњу политичку школу?

УРЕДНИК: Другови, ја схватам те промене, али ми морамо да радимо... друштво то од нас очекује...

(Прекида јер сви зледају у једном правцу)

Долазе: Едисон, Гласник, Фројд, Леди Годива, Цицерон и Хамлеј. Обучени су гротескно, али свако носи на себи по неки детаљ којим илустрирају своју измишљену личност.

Пейоро зашечених се уилашено йовлаче.

- ГЛАСНИК: Мир са вама.
- УРЕДНИК: Ко сте ви?
- ГЛАСНИК: Да се представимо: ја сам гласник, ово је доктор Фројд, ово је Едисон, затим леди Годива, Цицерон и... Хамлет, надамо се, заправо, да је то он.
- УРЕДНИК: Драго ми је. А шта желите?
- ГЛАСНИК: Дођосмо ваше проблеме да решимо и мир да вам вратимо.
- ФРОЈД: Први утисак: колективна параноја изазвана страхом. Мирис их одаје. Страх изазива немоћ да се реше егзистенцијални проблеми. Потребне појединачне анализе.
- ПОРТИР: Да нису из електродистрибуције. Ја кажем прво струју да платимо.
- ЦИЦЕРОН: *(Муца)*
Verba provizam rem non invita sekventur.
- ЧИСТАЧИЦА: Не знам немачки.
- ЦИЦЕРОН: Речи ће смишљену ствар радо следити.
- ЧИСТАЧИЦА: Шта овај прича?
- ЦИЦЕРОН: А може се рећи и по нашки: испеци па реци.
- УРЕДНИК: Питао сам ко сте ви и шта тражите овде?
- ЕДИСОН: Рекли смо вам ко смо али наша имена су мање важна. Много је важније шта хоћемо.
- УРЕДНИК: Добро, шта хоћете?
- ГЛАСНИК: Ово је радио станица, је ли тако?
- ПОРТИР: То више нико не зна.
- УРЕДНИК: Доста ти, бре! Јесте, ово је радио станица.
- ФРОЈД: Која не ради?
- УРЕДНИК: Шта се то вас тиче?
- ГЛАСНИК: Е па тиче нас се. Због тога смо овде.
- ЕДИСОН: Ми смо стално слушали ваш програм.
- ПОРТИР: Боже, зар смо толико имали слушалаца!? ја сам мислио само она баба!
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Када смо приметили да сте престали са емитовањем програма, ми смо се забринули.

СЕКРЕТАРИЦА: Ја кажем да се брину. Ја причам да неко брине, али сви мисле да сам блесава... ја сам говорила...

УРЕДНИК: Ућути већ једном!

СЕКРЕТАРИЦА: *(Само шћо не зајлаче)*
Па зар нисам говорила...

ФРОЈД: *(Пажљиво је ѿосмајра)*
Недовољно испољена сексуалност. Потискиване жеље..

СЕКРЕТАРИЦА: Ју! Ја сам молим вас... оставите се тих вулгарности!

УРЕДНИК: Чекај! Ућути већ једном. Да чујем шта ови хоће.

ГЛАСНИК: Добро. Када сте престали са емитовањем, ми смо схватили у чему је проблем.

ПОРТИР: Проблем је што неће да раде, што злоупотрљавају самоуправљање... што ова техника неће да ради без шутирања...

ЕДИСОН: То су последице, а не узрок.

ПОРТИР: Па сад,... ја се у то баш најбоље не разумем...

ГЛАСНИК: Узрок је што нисте имали идеју.

УРЕДНИК: А, извините! МИ смо идејно политички... то је већ тамо где треба оцењено. Наравно...

ГЛАСНИК: Нисам мислио на ту вашу папагајску идејност...

ЧИСТАЧИЦА: Боже, што паметно говори!

ФРОЈД: Колективна параноја. Без слободе деловања и мисли. Шта сам вам говорио? То је узрок.

Порћир се у међувремену мало издвојио и ѿосмајра ѿридошлице ѿажљиво. Одједном, као да му је нешћо ѿало на ѿаметћ, ѿочне да даје знаке Уреднику машући ѿрсћом око слејоочнице, са назнаком "ови су луди". Уредник, наравно, ѿо не ѿримаећује, а ѿорћирова ћесћикулација и најор да ћа не виде, изазива низ ћроћеских сћћуација.

ГЛАСНИК: Узрок је страх од власти.

ЕДИСОН: Не. Нисте у праву. Узрок је у лењости. Духа и тела...

ФРОЈД: А не. Колективне фрустрације настају онда када власт или бог постају имагинарни, боље рећи ирационални. Онда када народ не може да их персонификује, он подлеже једном општем пасивизму, које се огледа у свим нивоима и видовима живота. Сваки покушај да се

појединац униформише и да тако изгуби свој персонални идентитет, доводи до парализе нације јер се губи индивидуалност, губе се основна људска својства, као што су разум, начин размишљања, образовање, религија. Ја овде видим удављен дух, обезличавање у циљу стварања једностраности и једноличности, и то сматрам основним узроком насталог стања.

- КУРИР: Леле! И ови су као наш раднички савет. Ништа их не разумем.
- ЛЕДИ ГОДИВА: Доста са препиркама. Зар је важан узрок? Треба лечити последице.
- КУРИР: Тако је. Већ трећи дан како не радимо.
- ЕДИСОН: А ни техника вам не ваља?
- КУРИР: Све зна. Одакле сте ви?
- ЛЕДИ ГОДИВА: Није важно одакле смо. То... уопште није важно. Дошли смо да вам помогнемо. То је све.
- УРЕДНИК: Знаш. Вас је сигурно комитет послао?
- ФРОЈД: Можемо да кажемо да нас је послао бог. Али није.
- ГЛАСНИК: Ми смо дошли да извршимо нашу мисију.
- УРЕДНИК: Ваљда емисију?
- ПОРТИР: *(Оставио се узалудно̄ махања и више за себе љунђа)*
Много се он разуме. Завршио вишу политичку школу, па мисли да све зна.
- ФРОЈД: Ипак тврдим да су у питању колективне фрустрације.
- ЛЕДИ ГОДИВА: Колега Фројд. Проблем је у стегама. Цивилизацијским и конфекцијским.
(Уреднику)
Зашто не скинете кравату и откопчате ту дугмад испод врата? Слободније ћете дисати.
- ФРОЈД: Ослобађање личности! Леди Годива, изгледа да сте у праву.

Леди Годива ојкојчава зајанено̄ уредника.

- ЛЕДИ ГОДИВА: Вас треба ослободити стега. ви се гушите у овоме. Будите слободни. Потребне су емоције...
- ЕДИСОН: И техника.

- ПОРТИР: Које оружје?
 УРЕДНИК: Па тај пиштољ.
 ПОРТИР: Не умем да га употребим.
 УРЕДНИК: Зашто?
 ПОРТИР: Због штедње. Нисте ме пустили на обуку ватреним оружјем. Због штедње, рекли сте... ко ће још нас да напада... тако сте рекли.
 ГЛАСНИК Али ми умемо. Дај то овамо.
 (*Оћима њишићољ од забезекнућољ њорћира*)

Цела ситуација се мења. Фројд њрелисћава рукојисе њо сћолу и баца их у корћу за оћћајке. Едисон у сћудију њећља око њехнике. Цицерон скида слике и њароле са зидова. Хамлејћ шећа занесено њо соби њесћикулирајући. Леди Годива свлачи и даље уредника који је у шоку.

Порћир се њолако извлачи и одлази до њорћирнице, окреће брзо бројеве њелефона. Чека везу. Са друће сћране се чује јасно "ало". Он зине да нећћо каже, али се њредомисли. Гледа ону њунћулу у соби и смешка се. Чује се ућорно "ало" из слушалице. Он је залући.

- УРЕДНИК: (*Оћме се од леди Годиве и скочи на сћо*)
 Станите! Ово је, другови, нека забуна. Не знам ко сте ви, али вас упозоравам да се налазите у објекту радио станице, дакле на месту од посебног друштвеног интереса. Овде не може тек тако. Постоји ред, шема, програм, концепција. Захтевам да одмах напустите просторије радио станице.
 ЧИСТАЧИЦА: Кукате Што нико неће да ради, сад вам не ваља што ови макар нешто раде...
 УРЕДНИК: Не може то како ко хоће. Не дозвољавам!
 (*Порћиру*)
 Зови надлежне органе.
 ПОРТИР: Већ сам звао.
 УРЕДНИК: И шта кажу?
 ПОРТИР: Да се престројавамо у ходу. И да сами, унутрашњим снагама, решавамо наше проблеме.
 УРЕДНИК: Тако су рекли?
 ПОРТИР: Па нисам ја глув!
 УРЕДНИК: Ја ћу да их позовем.

Леди Годива ља сиречава да сиђе са сџола. У џоме јој и Фројд џомаже.

ФРОЈД: Неадаптирана личност се лечи агресијом. Не сери!
 УРЕДНИК: Ово је побуна. Разбојништво. Активирајте механизам друштвене самозаштите, територијалну одбрану...
 ЧИСТАЧИЦА: Уф, ала се овај дере!

Едисон џејља око џехнике, Уредник му џрискаче у џомоћ... удара ноћом џредајник, засвејле сијалице. Чује се сићнал радио сџанице.

ЕДИСОН: Музика. Брзо, потребна нам је музика.
 ЛЕДИ ГОДИВА Ја ћу.
 (Трчи у сџудио)
 Уф, овде је само неко џубре.

Бира џлоче, неке баца. Додаје Едисону једну. Овај је сџавља на џрамофон.

ЕДИСОН: Треба нешто да се каже. Ко ће бити спикер?
 ЦИЦЕРОН: Ево... ја ћу.
 (Седа џред микрофон. Следећи џексџ џовори без му-цања)
 Народе, ја вам говорим. Да ли неко слуша, или не слуша, баш ме брига. Ја ћу да причам, а ви начуљите уши. Ово је наш програм. Кви несцит тацере, несцит локви. Ко не зна да ћути, не зна ни да говори. Ја говорим истину. Слушајте наш програм. Програм истине и правих речи, ми не лажемо. Од сада па на даље, ми ћемо говорити само оно што ви хоћете да чујете. Јер, истина је са нама. Будите и ви са нама. Доста је било лажи и превара. Ми смо глас истине.

Звони џелефон. Јавља се секретџарица.

СЕКРЕТАРИЦА: Ало? (...) Јесте (...) Хвала. Слушајте нас и даље.
 УРЕДНИК: Ко је то био?
 СЕКРЕТАРИЦА: Један слушалац.
 УРЕДНИК: Шта каже?
 СЕКРЕТАРИЦА: Каже: браво, одлично!

ЕДИСОН: (Кроз музику)
 Овај програм мора да уђе у ваше уши, прође кроз мозак, допре до желуца, црева, живаца. Ви морате да будете у њему. До сржи. Препустите се, опустите. Уроните.
 (Завршиџи)

Едисон насīавља да ѿушїа музику. Вангелиса, рецимо.

Телефони ѿочну да звоне зде зод их има. Секретарица, Чисїачица и ѿорїир дижу слушалице. Телефони сїално звоне. Од музике се не чује шїа зоворе. Уредник, само у доњем вешу, иде од једног до другог са очајним изразом лица. Музика се сїишава.

СЕКРЕТАРИЦА: Фантастично! Једни нас хвале, други псују. Никада овако нису реаговали на програм.

УРЕДНИК: Стој! Прекини! Зови милицију.
(Нико не реагује. Он ухвати ѿорїира за ревере)
Чујеш? Одмах зови милицију. Комитет. Све. Зови брзо!

ПОРТИР: Па звао сам. Неће нико да дође. Свуда је нека гужва... промене... баш њих сада брига за нашу радио станицу.

УРЕДНИК: (Одвлачи ѿорїира на сїрану)
Зар не схваташ: ово су лудаци.

ПОРТИР: Какви лудаци!?

УРЕДНИК: Они што су побегли из луднице.

ПОРТИР: Ау! Мајку му!

УРЕДНИК: Брзо. Иди у портирницу и зови оданде.

ПОРТИР: Чекајте! Колико рекосте да је лудака побегло?

УРЕДНИК: Пет.

ПОРТИР: Онда ови овде нису лудаци.

УРЕДНИК: Откуд знаш?

ПОРТИР: Зато што их је овде шест.

УРЕДНИК: (Броји)
Па шта! Можда су се преварили.

СЕКРЕТАРИЦА: (Која је у међувремену разговарала ѿелефоном)
Уредниче. Друже уредниче. Кока кола хоће рекламу.

УРЕДНИК: Каква Кока кола?

СЕКРЕТАРИЦА: Зову из Брисела. Центар Кока коле за Европу. Хоће сваког дана по десет пута.

ПОРТИР: Је л' видите?

УРЕДНИК: Шта да видим?

ПОРТИР: Да нису лудаци. Где би Брисел нудио рекламу лудацима!?

УРЕДНИК: Откуд они знају да ови овде нису луди!?

- ПОРТИР: *(Више за себе)*
А ти знаш! Завршио си гимназију и вишу политичку школу, па мислиш да све знаш!
- Уредник нагло приђе главном прекидачу и искључи сирину. Програм умукне, утврну и свейла (Остјаје само нужно свейло). Уредник ситоји крај прекидача у борбеном сиваву.*
- УРЕДНИК: Нека само неко приђе! Ја ћу...
(Сви га немо окружују)
Хајде, пробајте да ми приђете. Не дам, разумете? Готово. Одби!
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Овај је луд.
- УРЕДНИК: Луд! Ја луд. Свашта! Ко је овде луд?
- ФРОЈД: Да. Као што сам и мислио. Шизофреничарско понашање, типично за... јесте ли много мастурбирали кад сте били млади?
- УРЕДНИК: Молим?
- ФРОЈД: Хистерија типична због потиснуте жеље за мастурбацијом. Јесте ли се плашили оца, или мајке, да ће вас због тога грдити?
- УРЕДНИК: Због чега?
- ФРОЈД: Због дркања... да кажемо нашки.
- ПОРТИР: Он се једино комитета плаши.
- ГЛАСНИК: Ослободи се греха сине. Повери ми се и исповеди. Сви ће ти греси бити опроштени.
- УРЕДНИК: Зар не видите да су сви ови овде луди!?
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Скини се потпуно. Све са себе скини. ослободи своје тело.
- УРЕДНИК: Пустите ме. Захтевам да зовете надлежне и разјурите ове лудаке. Нека их ухапсе.
(Очајан је)
Зар сте глуви? Наређујем одмах.
(Глас му слаби)
Шта се ово догађа?
(Ситрах у ѓласу)
Немогуће, ја ово сањам. Не може нешто овако да ми се деси. Ово је сан. Реците ми: ја сањам?

Едисон и Цицеро, на знак Фројда, њрилазе му и набацују му лудачку кошуљу. Овај се не брани. Пошћуно је смлаћен.

УРЕДНИК: Пробудите ме. Реците ми да сањам неки ружан сан.

Њећов ћлас њолако њрелази у јецај. Заћамњене.

Њајомена: (Следеће ѡексћове које изћоварају “лудаци”, редићел евенћуалне ѡредсћаве слободно може да редукуюје, односно да ћусћи само ѡ две ћири реченице а да осћало “ћокрије” ѡанићомимом, или сонћовима које ћиреба доћисаћи)

У лаћаном оћамњенеу чује се музика. Како се музика сћишава, свећло се ѡјачава, ѡа ћако и ћлас леди Годиве која је у сћудию.

ЛЕДИ ... крема “Нежан додир” вас милуюе као снажна рука
ГОДИВА: мушкарца. Ви осећате како вам кожа немирно дрхти, како вас обузимају трнци. Срце јаче бије, очи се замагљују. Свако утискивање у кожу креме “Нежан додир” је један степенник више правом задовољству. Још мало, још мало, полако... и ви ћете свршити. Уууух!
(Као да доживљава орћазам)

Сви на сцени су у неком динамичном ѡслу. Секрећарица се нећресћано јавља ћреко ћелефона и нешћо заћисује. Порћир, слично њој, курир доноси нове свежње ћошће. Гласник се ћреслишава, Цицерон куца на машини. Хамлећ шейа ћесћикулирајући.

СЕКРЕТАРИЦА: Једанаеста реклама од јутрос. Са оних шест јуче, то је више него за претходних годину дана.

ЛЕДИ Реклама за тестеру. Банално. Али, замислите чврсту
ГОДИВА: руку мушкарца који држи ту тестеру, његове набрекле мишиће, стамене ноге којима се упро о земљу, његова снажна леђа. Замислите то и осетићете како и ваша снага расте, како желите да постанете податно тело дрвета у које ће мушкарац да улије своју снагу.
(Исћи крик орћазма)

Курир за ћо време дели ћисма Фројду, Гласнику и Цицерону. Осћаје једно ћисмо. Пажљиво ћа заћледа и даје Хамлећу.

КУРИР: Ко ли теби може да пише кад само ћутиш!?

Хамлећ узима ћисмо и разћледа ћа. Раћиво се смеши.

КУРИР: *(Секрећарици)*
За један дан оволико писама! Па ја не памтим да сам више од два три највише доносио дневно. Комитет. СИЗ. Понеко предузеће... евентуално.

СЕКРЕТАРИЦА: А коме сада дајеш та званична писма?

КУРИР: Цицерону. Он је задужен за вести и информације.

СЕКРЕТАРИЦА: *(Телефоном)*

Ало? (...) АИ БИ ЕМ? (...) Компјутеруи? (...) Може. (...) Десет пута дневно? може (...) Записаћу текст.
(Пажљиво њише)

КУРИР: Морамо да проширимо програм.

ПОРТИР: Сто четрдесет и шест од јутрос. Жеље ко плеве. Да изгинемо.

КУРИР: Шта ја кажем! Од ујутру до увече да радимо, не би смо постигли.

ЛЕДИ
ГОДИВА: Ево још једне жеље слушалаца. Маца свом Горану жели пријатно поподне. Ммммм! Што је ово узбудљиво. Сада је 11 сати и 56 минута. Поподне Горане почиње за четири минута. Пожури. Маца хоће да га подели са тобом, да заједно доживите срећне тренутке. Шта чекаш? Узми је. Поведи је.

Лагано зајамњење уз музику.

Позорница је празна. У полумраку се појављује уредник у лудачкој кошуљи. Прилази телефону онако везан и покушава да окреће бројеве. Покушава њо носем да уради. Телефон њадне. Он уљашено ојскакуће у своју собу.

Промена светла. Јаче светло у сцудију. Фројд њред микрофоном и са слушалицама.

ФРОЈД: ... и онда му реците све (...) Да. Ослободите и њега мука. И себе. Будите паметни (...) Лаку ноћ. Сада је два сата по поноћи. Говори вам ваш пријатељ и саветник. Ако сте будни, јавите се. Ако спавае, сањајте. Лепо сањајте, то је лек. (Телефон) Ало! (...) Опустите се и покушајте да ми разложно говорите. (...) Разумем. Страх вас је излога. Пуних излога са лепом робом и високим ценама. (...) Тај осећај да сте отуђени од друштва, да вас стакло излога дели од света, неког другог света где ви немате приступа, је добар осећај. (...) Ако и купите једну ствар, она ће вас провоцирати да купите другу, па још две, па четири ... и тако у недоглед. Ваш страх ће расти јер су свуда излози и свуда вас чекају ствари које не можете да купите. (...) Разбите излог. Све излоге. Разбијте их и

немојте ништа узети. Само их разбијајте. (...) то ће вас ослободити страха да не припадате овом свету. Тако је. (...) Свима који слушају ову емисију препоручујем: ако се осећате стегнути, уплашени, фрустрирани ... разбијајте излоге. У њима се више неће огледати ваша неусаглашеност са светом и ваша отуђеност. Разбијајте.

Музика. Негде у даљини чује се разбијање сџакла, то ће се поновиће неколико пута и кроз наредну сцену. Чује се сирена милицијских кола.

Запамћење и ошамћење.

ЛЕДИ ГОДИВА: Једна порука свим женама. Свака жена се облачи да би се скинула пред мушкарцем. Да је он скине. Доњи веш је она граница на којој ваша женственост достиже врхунац и на којој ваш мушкарац постиже врхунац свог узбуђења. Не дозволите да та последња граница буде траљава и килава. Ваш доњи веш мора да буде довољно велик да открије и довољно мали да сакрије. Са доњим вешом “Последња одбрана”, ви постижете циљ. Бранећи се, ви побеђујете. Веш “Последња одбрана” је најлепши када га немате.

Музички и свейлосни прелаз.

ЦИЦЕРОН: Данашње вести нису ни боље ни горе од јучерашњих. Ако ме пажљиво слушате, схватићете да се ништа битно не дешава. За оне који мисле да се ипак нешто креће, ево најновијих информација. Међународна политика: у Персијском заливу исто срање. Хоће да се бију. Неће да се бију. У оном блесавом песку и на оној јебеној врућини и ја бих се са неким побио. Данас је у нашем граду одржана седница за припремање манифестације... јебем ли га које. Нисам схватио. И како да схватим, кад ни они сами себе не схватају. Verba dare ventis. Говоре у ветар. Шта су одлучили, не знам. Од лошег говора и још грђе граматике, ништа нисам разумео. Данас су одржана још три састанка, два саветовања, четири договора. Све исто срање. Идемо даље. Становници Шумадијске улице још увек газе блато. Не знам шта још чекају. Нека иду у управу за улице и тамо све поразбијају. Из културе: у музеју два прста прашине, паучина по два метра у дужину. Време: tempus omnia revelat. Време све открива. Шта ја онда да причам!? То је све. Ако вас нешто посебно интересује, а ви питајте. А ја вам кажем да је овакав живот очајно досадан.

Музички прелаз. Зајамњење. Јујиро.

На празној позорници ојей уредник. Са огледалцем у зубима покушава да шаље светлосне сигнале кроз прозор. Улази Чистачица.

ЧИСТАЧИЦА: Шта то радите?

УРЕДНИК: *(Исцусити огледалце)*
Хтео сам да се огледам.

ЧИСТАЧИЦА: И јесте ми за огледање. Тако смотани.

УРЕДНИК: Чекајте. Да разговарамо.

ЧИСТАЧИЦА: Шта ја имам са вама да разговарам!?

УРЕДНИК: Па зар сте заборавили ко сам ја?

ЧИСТАЧИЦА: Како да заборавим!? Осам, година ми стојите над главом. Осам година ја слушам како просипате мудрости, држите састанке...

УРЕДНИК: Лако ме је критиковати овако везаног. Одвежите ме, па да разговарамо.

ЧИСТАЧИЦА: Нису вам уши везане. Ни уста.

УРЕДНИК: Зар не видите куда вас воде ови лудаци? Хоће да униште радио станицу. Хоће и цео систем да униште. Разбијају излоге, демолирају канцеларије. То је... то је контра-револуција. Анархија.

ЧИСТАЧИЦА: Не знам ја шта је то. Ал' видим да има све више реклама и жеља слушалаца. Сад могу да купим кафе и детерџената колико оћу. А и регрес су нам поделили. Нема више на самоуправну кашичицу. Као код вас.

УРЕДНИК: А последице?

ЧИСТАЧИЦА: Какве последице?

УРЕДНИК: Зар мислите да нећете одговорати што сте постали њихови помагачи? Саучесници у њиховим рушилачким намерама и опструкцијама!

ЧИСТАЧИЦА: А ви све знате! Кад сте толико паметни, што оне претходне нисте држали на узди? Јели државни лебац и зајебавали се. Ови људи бар раде. Не питају за слободне дане, ни колика им је плата, не иду на боловања...

УРЕДНИК: Па они већ јесу на боловању... хоћу рећи: болесни су. Зар ви то не видите?

ЧИСТАЧИЦА: Ама, шта се то мене тиче! Ја радим свој посао.

УРЕДНИК: Одвежите ме.

- ЧИСТАЧИЦА: То није мој посао. Не пише у правилнику. У оном вашем усраном правилнику којим сте ме годинама туцали у главу.
- УРЕДНИК: Пазите како се изражавате!
- ЧИСТАЧИЦА: Ју! Да нећете да ме уплашите. Везали вас у тај цак ко кромпир... и још претите!
- УРЕДНИК: Молим вас, тетка Маро...
- ЧИСТАЧИЦА: Ја се зовем Марија. И нисам ти никаква тетка. Немој да ми нарушаваш интегритет личности том лажном интимношћу.
- УРЕДНИК: И тебе су замајосали. Више се не зна ко је овде луд, а ко паметан!
- ЧИСТАЧИЦА: Фала богу да ти о томе не одлучујеш. Него, ајде ти лепо брајко мој у твоју собу. И да се више овде не појављујеш!
- УРЕДНИК: Хоћу кафу. Хоћу да једем... Јао
- ЧИСТАЧИЦА: Шта ти је?
- УРЕДНИК: И оно...
- ЧИСТАЧИЦА: Које?
- УРЕДНИК: Да извините... притерало ме.
- ЧИСТАЧИЦА: Па што мене о томе обавештавате?
- УРЕДНИК: Па како ћу овако... везан?
- ЧИСТАЧИЦА: Јес, мајку му! Нема смисла да се човек унереди у гаће. Са друге стране... како да те, ко мало дете водим?!
- УРЕДНИК: Одвежите ме. Брзо.
- ЧИСТАЧИЦА: А то би ти хтео! Е, паз да нећеш. Онда се усери. Баш ме брига.
- УРЕДНИК: Зашто сте тако нечовечни према мени?
- ЧИСТАЧИЦА: Само враћам кусур. Да л' сте се ви икад упитали да ли ја имам где и како... то да обављам? Да ли имам да једем? А? Ви сте ме гледали кроз тај ваш правилник, делили и одузимали бодове, зајевали ме што није чисто у клозету после туђих срања, а сада да се ја бринем о вашем... да извинете... говнету! Да вам и дупе бришем! Опет да ме срзавате. Да моју личност обезвређујете!

УРЕДНИК: Јебала те та личност. И оног лудог Фројда што ти све то ували у главу. Да бог да црко!

ЧИСТАЧИЦА: Слушај ти! Ајд што вређаш мене, сад и доктора Фројда вређаш.

УРЕДНИК: Није он никакав ни доктор ни Фројд. Он је обичан лудак.

ЧИСТАЧИЦА: Не знам шта је, али ме је он научио да сам ја личност. Независна и слободна личност. Толико. А што се тебе тиче: усери се. Баш ме брига. Толико.

Чују се гласови. Уредник са болним изразом на лицу отирчи у своју собу. Из њобочних соба улазе лудаци, њоршир се њосишавља на своје месито, секретарица улази весела.

СЕКРЕТАРИЦА: Трудбеници радија, може кафа?

Из уредникове собе се чује сипењање. Чистачица се злурадо смешка.

ФРОЈД: Шта се то тамо дешава?

ЧИСТАЧИЦА: Уредник се опрашта са својом душом.

СЕКРЕТАРИЦА: Да ли то нешто засмрде?

ЧИСТАЧИЦА: Таква му је душа. Смрдљива.

ФРОЈД: Интересантно. Ослобађање од душе је магиски ритуал. То би требало истражити.

ЧИСТАЧИЦА: Не верујем да његова душа то заслужује.

Улази Курир. Носи њун цак њисама.

КУРИР: Ако овако наставе са писмима, мораћу сутра шпедитер да обезбедим.

Просија њисма њо сиполу.

Зашамњење. Музика. Свејло у сипудију.

ГЛАСНИК: *(Пред микрофоном)*
... и кажем вам, постојао је један други свет, давно је постојао, свет среће и љубави. Људи су били љубазни, добри, волели су музику и уметност, волели се међу собом. И није било полиције, мржње, превара, није било несреће. Болесне су неговали, а старима улешавали последње дане, а када су умирали, уместо туге су се радовали јер су знали да смрт не постоји, да је она само део обнављања живота. А онда је наишло зло, несреће

се запатише. Сунце потамне. И тако већ хиљадама година. Али, у сваком човеку, добром човеку, у дну његовог срца, остала је нада да ће се онај лепо добри свет вратити. Борите се, браћо моја, да га поново освојимо. Зажелите сестре кад год зачињете и рађате децу да се тај свет опет обистини. Нека из те клице која је у вашим срцима зачне нова вегетација среће и наде. Кажем вам, зло се исцрпило у демонима, ратовима, истопило се у мржњи и похоти. Дошло је време ослобађања. Будите слободни људи.

Музички прелаз.

На сред редакцијске собе седи Чистачица и њлаче. Прилази јој Секретарица.

СЕКРЕТАРИЦА: Маро, шта ти је?

ЧИСТАЧИЦА: Боже, што је овај човек лепо говорио! Замишљавам такав свет. Нема чишћења гована, нема да ме муж бије кад се напије...

СЕКРЕТАРИЦА: Нема зависти, нема глупости...

Обе загрљене зајлачу.

ЛЕДИ За пријатан дан кафа “јутарња срећа. Јутарња срећа је
ГОДИВА: срећа у човеку.

Музички прелаз. Промена светла.

СЕКРЕТАРИЦА: *(За телефоном)*

... оснивате, дакле, друштво “Срећа у човеку” (...) Да вам будемо покровитељи? Хоћемо (...) Нека прво ваша убеђеност у то што радите буде ваш покровитељ... а ја бих додала: и љубав међу људима. Од овог дана ваше удружење ће бити зачетник једног великог покрета. (...) Јављајте се и обавештавајте нас. Срећа у човеку, љубав међу људима постаје мото нашег програма. Хвала вам. Срећно.

(Сјустии слушалицу)

Ово је невероватно! Зову нас из целе земље. Свуда оснивају клубове. Има их, кажу, и у иностранству. Ово је као зараза. Или епидемија.

Сви радосно зајљескају.

Музички прелаз, промена светла.

ЦИЦЕРОН: *(Пред микрофоном)*
 Најновије вести. Прва вест нам долази из Немањине улице. Грађани ове улице су одбили да плаћају изношење ђубрета и сада сами организовано то раде. Кажу да им је улица сада чистија и да се срећније и слободније осећају. У неким крајевима најављују исте акције. У Италији, како сазнајемо, у неким градовима, становници обарају ТВ антене и одбијају да гледају телевизијске програме који их, како кажу, унесрећују. На неком састанку у некој установи код нас су проценили да наш програм делује деструктивно на вас. Народе, сам процени. Отерајте те гузате бирократе и ушкопљенике. Будите слободни са нама и уз нас.

Промена свейла. У њолућами из своје собе излази уредник. Иде нејприродно, као да му се "оно" сјварно десило. Седа. Покушава да њтелефонира ножним ѡрсјима. Усјева да добије везу.

УРЕДНИК: Ало? (...) Овде уредник радио станице. Је ли то друг Света, секретар комитета? (...) Добро јутро. (...) Знам да је још ноћ и да вас зовем на кућу и да сте још у кревету, али не могу другачије. (...) Извините (...) Шта кажете? (...) Где да идем? (...) Чекајте... (...) Добро. Разумео сам: у мајчину. Али, молим вас, саслушајте ме. Важно је. (...) Сутра код вас у једанаест? (...) Не могу. (...) Чекајте да вам објасним. Ја сам везан у лудачку кошуљу. (...) Не. Нисам ја луд... мало сам усран (...) Хоћу да кажем: пуне су ми гаће (...) Кажем вам, нисам ја луд, они су (...) Не моји радници, они су мало скренули у опозицију, хоћу да кажем са курса, већ они други су луди. Лудаци, хоћу да кажем. (...) Како не разумете!? Лудаци су луди, ја сам онеспособљен да вршим своју дужност, а моји радници су отишли у опозицију. (...) Молим? (...) Разумем: да идем у лепу пичку материну (...) И да вас једном оставим на миру (...) Ало... Ало?
(Треска њо ѡтелефону)

Ноћом сјусји слушалицу. Очајан је. Полако, њомало раскречен, одлази у своју собу.

Свейлосна ѡромена.

ФРОЈД: Сви вас малтретирају? Разумем вас. Ви се бојите. Шефа се бојите. Мужа. Деце која све брже расту и коју све мање разумете. (...) Ослободите се страха. Покажите им

да сте личност. Да треба да вас поштују. Реците им у лице оно што тог момента нислите и осећате. Не гутајте. Што више гутате ваша личност ће бити више у кризи. Побуните се. То ће вас ослободити страха. Већ ујутру, кад вас муж изгрди због лоше кафе, ви му реците да се носи. Баш тако: да се носи. И цео дан ће вам онда бити другачији. Учините то једном и после ће све бити другачије. Лаку вам ноћ. Овде ваш ноћни пријатељ и саветник. Позовите нас. Ми смо ваша савест и ваш савет.

Преишање.

На сцени су Портир, Едисон, секретарица и Хамлеј. Код свих је очи-зледан умор. Пију кафу.

Хамлеј шећа сценом тесникулирајући. Портир га нервозним погледом праши.

- ПОРТИР: Бре, Што ме овај нервира! Престани већ једном да ми се муваш ту испред носа.
(Хамлеј не реагује)
Чујеш, бре!
- ЕДИСОН: Не вреди. Не чује вас.
- ПОРТИР: Зар је и глув?
- ЕДИСОН: Није. Али не слуша. Хоћу да кажем, не чује спољне гласове. Само унутрашње.
- ПОРТИР: Какве унутрашње...
(Секретарица га мува)
А јес. Све више заборављам да сам са...
- ЕДИСОН: Реците слободно: са лудацима.
- ПОРТИР: Па зар ви знате да сте... Уосталом, више се и не зна ко је луд, а ко није. Ја сам најлуђи што седим овде.
- СЕКРЕТАРИЦА: Опростите што он тако, што је он... Хтела сам да питам, шта је он?
(Показује на Хамлеја)
- ЕДИСОН: Луд.
- СЕКРЕТАРИЦА: Мислила сам пре него што је... полудео. Шта је био?
- ЕДИСОН: Глумац.

- ПОРТИР: Свашта! Глумац који је глув и нем!
- ЕДИСОН: Рекох вам: он води унутрашње дијалоге. Можда и читаве представе.
- ПОРТИР: *(Свађалачки)*
А откуд ви то знате? Да вам којим случајем то није рекао!?
- ЕДИСОН: Ја знам о свакоме.
- СЕКРЕТАРИЦА: Стварно!? Јао, баш сам радознала! Извините... мислим, свако је од вас био... нормалан раније... како да кажем...
- ЕДИСОН: Углавном. Хоћу да кажем да ни најсавременија достигнућа психијатрије нису успела да утврде тачну границу када лудило настаје, односно прелаз из нормалног у шизофрено или неко друго стање лудила.
- ПОРТИР: Није него. Значи, не осетиш кад си полудео. Па то онда може свакоме да се догоди?
- ЕДИСОН: Свакоме се и догађа. Пре или после.
- ПОРТИР: Значи, ја сам можда и луд, а то не знам. И обратно, је ли тако?
- СЕКРЕТАРИЦА: Прекини, молим те. Таман је човек почео да прича...
- ПОРТИР: Њој је до приче!. Станицу нам заузели лудаци, изгубосмо од посла, кући не идем већ пети дан. Овај ми каже да ћу сто посто полудети, а њој је до приче!
- СЕКРЕТАРИЦА: Нервозан си. Ја те разумем...
- ПОРТИР: А тебе баш брига. Баш те брига шта ће од свега овога испасти...
- СЕКРЕТАРИЦА: Па и сам видиш како нам сада добро иде. Жеље, рекламе, слушаност...
- ПОРТИР: И шта ја од свега тога имам? Несаницу, затвор сам зарадио, премор... И још ми овај гарантује да ћу полудети. Само да видимо кад сам на реду. Па и у праву је. С ким си онакав си.
- ЕДИСОН: Емоционално сте напети. Треба да...
- ПОРТИР: Ево! Већ је почео и да ме лечи. Слушај, ја нисам луд. Јасно? Ја ћу сад да идем напоље и да одем у прву кафану и да се лепо напијем.

- ЕДИСОН: Одлично. То је, додуше најпростији, али и најефикаснији лек за смиривање емоционалне напетости.
- ПОРТИР: Е онда нећу у кафану.
- СЕКРЕТАРИЦА: Оставите га, мало је нервозан.
- ПОРТИР: Сад ћеш и ти да ме лечиш!? Нисам луд. А ти престани да слушаш оног лудог психијатра Фјорда.
- ЕДИСОН: Фројда. И није он никакав психијатар.
- СЕКРЕТАРИЦА: Него?
- ЕДИСОН: Он је био сасвим обичан службеник. У банци. Нормалан живот, породица, стан, навике... Толико је све било нормално да је он почео да пати од неке врсте маније гоњења. Прогањали су га сви: шеф на послу, жена и деца код куће ... није могао да се празни и његова манија је све више расла у њему. Једног дана је отишао код психијатра и овај је покушао да га лечи од Едиповог комплекса. Вероватно лоша дијагноза. Онда се он бацио на проучавање психологије и психијатрије... нема књиге из ових области коју није прочитао
- СЕКРЕТАРИЦА: И тако дошао у... на клинику?
- ЕДИСОН: Не. Дошао је да свима објасни како психијатрија има лоше методе лечења. Хтео је све то да промени. Зато су га стрпали у лудачку кошуљу.
- СЕКРЕТАРИЦА: А дијагноза?
- ЕДИСОН: Да је превише нормално живео.
- ПОРТИР: Свашта! И ја нормално живим.
- ЕДИСОН: Мала доза лудила у свакоме од нас је нужна. Да би човек био имун на веће и неизлечиво лудило. То вам је као лечење од отрова. Ако стално уносите мале количине арсеника у организам, једнога дана, ако неко хоће да вас отрује тим отровом, ви сте имуни.
- ПОРТИР: Па је л' да ја одмах почнем да помало лудим... Мислим: колика је доза за почетак?
- ЕДИСОН: То не може вештачки. То дође само по себи. Организам сам ствара свој одбрамбени механизам. Али, ако је тај имунитет још увек слаб... превелике дозе неурозе, страха, напетости, разних комплекса и слично, победе. Онда се иде... тамо.

- ПОРТИР: Је л' то значи да смо сви помало...
(Показује њрсиом: луди).
- ЕДИСОН: Нормално.
- ПОРТИР: (Свађалачки)
Нормално је што смо луди ! Слушај ти...
- СЕКРЕТАРИЦА: Смири се.
(Едисону)
Реците ми... остали, и са њима је исти случај?
- ЕДИСОН: Како код кога. Гласник је био лекар који је једног дана схватио да лечењем уништава природан склад и процес у људима и да они треба да се врате коренима свог живота, да је то једини лек. Његова сумња у сопствени посао је порасла у опсесију. Цицерона су измотавали што је муцао. Неко му је рекао да стави каменчиће у уста и да ће се тако излечити... додуше, то се односило на Демостена, али то тај није знао па су га прозвали Цицерон. И овај је ставио каменчиће у уста и није хтео да их извади. Можете замислити трговца у продавници плоча и касета са каменчићима у устима!
- СЕКРЕТАРИЦА: А она...
- ЕДИСОН: Леди Годива? То је тешко објашњив случај. Вероватно је на еротском плану. Једног дана је почела да осећа како је тканина коју облачи пече и стеже. Почела је да је кида кад год би то осетила. Догађало се то на улици, на послу...
- СЕКРЕТАРИЦА: А... мислим...
- ЕДИСОН: А ја ? Хоћете да кажете?
- СЕКРЕТАРИЦА: Извините. Превиша сам индискретна.
- ЕДИСОН: Не мари. Ја ионако нисам луд.
- ПОРТИР: То свако за себе тврди.
- ЕДИСОН: У праву сте. Али, ја сам добровољно отишао тамо.
- ПОРТИР: Да добијеш имунитет. Јасно. Да не би полудео.
- ЕДИСОН: Не. Видите, мене од ране младости опседа... пазите, ја нисам опседнут, али немам бољи израз за то... рецимо: провоцира ме и једна идеја. Као што и сами видите, овај свет није уравнотежен...
- ПОРТИР: И свет је луд. Јасно.

- ЕДИСОН: На изврстан начин сте у праву. Није у оси равнотеже, то сам хтео да кажем. Погледајте шта се све догађало у историји и шта се све дешава и данас. Ратови, насиља, крађе, разбојништва, земљотреси, поплаве, олује, судари, високи таласи, инфлације, злочини... да не ређам даље. Више је тога него уравнотежених ствари и понашања. Да ли се у томе слажете са мном?
- ПОРТИР: Па... нисам мерио.
- СЕКРЕТАРИЦА: Стварно сте у праву.
- ПОРТИР: *(Више за себе)*
Ова баш изгледа није имуна.
- ЕДИСОН: На први поглед то вам изгледа чудно. Али је тако. Многи филозофи, научници и уметници су покушавали да објасне откуд такав несклад у природи и свету и човеку... и нису успевали. Ја мислим да сам нашао узрок.
- ПОРТИР: Лепо богоми!
- ЕДИСОН: Ево до каквог сам закључка дошао: све оно што сам поменуо, сва та неуравнотеженост света је због тога што је поремећен ослонац на коме свет... или земља, треба да стоји. Тачка ослоња је поремећена, исклизнула, шта ли, тек се тај несклад шири као таласи када баците камен у воду. Разумете?
- ПОРТИР: Па сад, то за камен, али...
- ЕДИСОН: Мало се метафорички изражавам. Да будем јаснији. То није ни географски, ни филозофски или неки математички центар, ослонац, боље рећи. Можда је космички, а можда све то заједно, тешко је сада рећи. Али постоји. Знаш да сам морао да га нађем, тачније место где је био и да поново успоставим равнотежу. Све би се онда уравнотежило и свет би се смирио. Разумете? Не би више било ратова, насиља... све што је овако или онако искакало из равнотеже. Па чак и лудило... које је такође последица недостатка ослоња...
- ПОРТИР: Па сте зато онда отишли у лудницу?
- ЕДИСОН: Моје објашњење ће вам изгледати чудно. Али, за моја истраживања ја нигде нисам имао ни мира ни места. Где год бих вршио истраживања, људи би ме чудно гледали. И смејали се. Онда сам закључио да је лудница једино место где се на такве ствари не гледа... као на ненормално понашање. Тамо ме нису дирани и ја сам могао до миле воље да се бавим својим експериментима.

- ПОРТИР: Па? Јесте ли га уболи?
- ЕДИСОН: Шта да убодем?
- ПОРТИР: Па ту тачку?
- ЕДИСОН: Не. Наслућујем где је, Али тамо није.
- ПОРТИР: Да није овде можда?
- ЕДИСОН: Може бити.
- ПОРТИР: Е није него! Овде... центар света!
- ЕДИСОН: Нисте ме разумели. Он није овде. Али може да буде. Јер се надам да овде могу да га створим. Он је, тај ослонац... тачка ослонца најпре у човеку. Јер, од човека све и полази. Не од бога, или науке...
- ПОРТИР: Идем ја одавде. Доста ми је свега.
- СЕКРЕТАРИЦА: Чекај. Човек хоће да нам објасни.
- ПОРТИР: Шта да ми објасни!? Још ћу ја да испаднем крив за олује и ратове. Није него! Ја радим поштено свој посао.
- ЕДИСОН: Покушаћу да вам некако објасним. Видите, тамо сам... у лудници... имао довољно времена и слободе да размишљам о том проблему. И закључио сам да је дисхармонија света настала због губитка правих осећања.
- ПОРТИР: Ето ти сад!
- ЕДИСОН: Права осећања, она која је човек створио у хармонији са природом, космосом и пре свега са својим унутарњим бићем, растурина су религијама, политикама, наукама, уметношћу. Несклад је настао давно, вероватно спонтано, али се сада појављује као једини покретач живота који нас води директно у понор. Или пакао.
- СЕКРЕТАРИЦА: Каква су та осећања?
- ЕДИСОН: Чиста. Јединствена и апстрактна. Као таква стварала су хармонију. Онда су људи почели да говоре, свирају, ударају по разном оруђу, да се тако утркују међу собом и та чиста осећања су се изгубила. Започела је велика дисхармонија.
- СЕКРЕТАРИЦА: И мислите да то... тај склад можете овде да нађете?
- ЕДИСОН: Овде не, сигурно. Али одавде, користећи технику, ја ћу покушати да та осећања поново изазовем код људи. Да пробудим то у њима јер верујем да је у свакоме од нас

остало помало правог осећања, да се може пробудити и изазвати. Узмите обично дрво. Цепаницу. Шта ће човек без природних својстава видети у том дрвету. Будућу ватру, будуће држаље за секиру. Батину. Палице за бубањ. Ја хоћу да са тим дрветом...

ПОРТИР: Цепаницом...

ЕДИСОН: Добро, цепаницом успоставим однос хармоније која је у дрвету, јер није морала да мисли, ствара, глуми... или, шта ја знам, која је тако остала...

ПОРТИР: Е баш си нашао пример! Букова цепаница!

ЕДИСОН: Не мора да буде букова. Признајем, пример је мало баналан. Али, то се може урадити са биљком, чистим звуком у ваздуху, каменом, водом, ватром... Ми смо то уништавали, ми смо тако уништавали и хармонију и губили тачку равнотеже. Пре и изнад свега те хармоније и тачке ослонца нема у нама самима. То, ваљда, не треба објашњавати.

СЕКРЕТАРИЦА: И због тога сте побегли из... луднице?

ЕДИСОН: Ја нисам побегао. Како сам добровољно ушао у њу, тако сам добровољно и изашао.

СЕКРЕТАРИЦА: А остали?

ЕДИСОН: Углавном из сличних разлога. Нису тамо могли да реализују своје идеје, ... Мада, морам то да поновим, они јесу донекле луди.

ПОРТИР: Луд сам ја што све ово слушам.

ЕДИСОН: Свако има своју мисију. Тамо, унутар зидина... оне сиве зграде, нису могли да је остваре. Свет мора да чује шта они предлажу. А то што они предлажу, слаже се са мојим трагањем за кореном смисла и хармоније. Зато сам овде.

ПОРТИР: *(Гледа Хамлеја који је у свом унутрашњем дијалогу ушао у неку жестиоку свађу.)*
Па зар и овај глумонем?

ЕДИСОН: Свако хармонију тражи на свој начин. Хамлет је тражи у себи. У свом унутрашњем свету. Ми то покушавамо у унутрашњем. Ако и ту уопште има граница? Ко зна?

СЕКРЕТАРИЦА: То је фантастично! Иако су вас они прогласили...

- ЕДИСОН: Лудим? Прво, ја то нисам. А њих су стрпали тамо јер би поновно откриће хармоније све пореметило. Целу ову цивилизацију. Све што је засновано на дисхармонији, све што нема тачку ослонца... хемија, техника, политика, ратови, здравље... све би то нестало. То силама које владају светом не одговара. Зато се штите од нас лудницама. Углавном.
- СЕКРЕТАРИЦА: И од вас се штите.
- ЕДИСОН: Иако сам ја нормалан. Али, баш због тога, ја сам и најопаснији за њих. Јер сам најближи истини. Зато су ме и стрпали у лудачку кошуљу.
- СЕКРЕТАРИЦА: Боже, како је то чудно! Иако вас нисам баш сасвим разумела, осећам да је то што хоћете нешто стварно величанствено.
- ПОРТИР: А ја осећам да ћу да шизнем. Начисто.
- ЕДИСОН: Довољно је да човек посумња. Од тога све почиње. Сумња да је овај свет у коме смо онај прави.
- СЕКРЕТАРИЦА: А када би сте нашли ту хармонију... тачку ослонца, равнотежу, како ви кажете, шта би се онда десило?
- ПОРТИР: Да кажем ја, да кажем ја? Ми бисмо он да били луди, а они паметни.
- ЕДИСОН: Банализујете јер сте љути и огорчени. Јер сте испали из равнотеже. Из хармоније свог бића.
- ПОРТИР: Ја сам овамо упао... нисам испао.
- ЕДИСОН: Када би смо нашли ту тачку ослонца, макар она била негде у космосу, све би било другачије. Свет би постао лепши, мирнији. Сви би били срећнији и лепши...
- ПОРТИР: И досадни.
- СЕКРЕТАРИЦА: Помињете космос? Рекосте мало пре да је то у нама?
- ЕДИСОН: И јесте. Наш мозак је минијатурна копија космоса. То психијатри још нису схватили. Јер, не познају ни мозак ни космос довољно.
- ПОРТИР: А ти их познајеш!? Пази бога ти!
- ЕДИСОН: Ја сам до тога дошао размишљањем. Јер, наука, овако дисхармонична и без своје тачке ослонца, то не би могла да схвати.

- ПОРТИР: Трла баба лан... Цврц!
- ЕДИСОН: Шта сте рекли?
- ПОРТИР: Ама ништа. Боле ме велика кола у мозгу. Хоћу рећи, сазвежђе близанаца ме нешто сева у глави.
- ЕДИСОН: Ви мислите да сам ја луд?
- ПОРТИР: Таман посла. Ја сам луд што сам уопште овде.
Љуџиџиџи њолази. Исџред њеџа се исџречи Хамлеџ са исџруженом руком.
- ПОРТИР: Шта је овоме!? Помери се, бре, да прођем.
Хамлеџ џеџко дџиџе, исколачио је очи, џримиче се џорџиџу.
- ПОРТИР: Ама, склоните ову будалу!
Хамлеџ учини џокреџ као да џа је џробуразио мачем.
- ЕДИСОН: Падните. Брзо падните.
- ПОРТИР: Зашто да паднем?
- ЕДИСОН: Јер је управо пробуразио Лаерта мачем.
- ПОРТИР: Шта је...
- ЕДИСОН: Падните, кад вам кажем!
Порџиџ се несџреџно свали на земљу. Хамлеџ изводи неку џанџиџомиму.
- ПОРТИР: *(Дџџе џлаву)*
Је л' може неко ово да ми објасни?
- ЕДИСОН: Не мичите се. Правите се мртви.
- ПОРТИР: О боже, Шта све неће мени да се деси!?
Хамлеџ оџирован џада. Едисон му џолако џрилази.
- ЕДИСОН: Сад срце једно племенито пуче.
Премили кнеже, лаку ноћ, а јата
анђела песмом нек уљуљукују
у покој твоју душу.
- ПОРТИР: Шта је сад?
- ЕДИСОН: Он је мртав.
- ПОРТИР: *(Хоће да усџане)*
Е баш добро.
- ЕДИСОН: *(Оџиџро)*
Лези. И ти си мртав.
- ПОРТИР: Чекај...

- ЕДИСОН: Лези!
- ПОРТИР: О мајку му! Шта се ово догађа?
- ЕДИСОН: Крај Хамлета. Чекамо Фортинбраса па да завеса падне.
- СЕКРЕТАРИЦА: Он све то доживљава?
- ЕДИСОН: Пст! Ја сам Хорацио. Он не сме да посумња.
- ПОРТИР: А шта сам ја, дођавола!?
- ЕДИСОН: Лаерт. И сада си мртав и ћути
- ПОРТИР: Јебем ти...
- СЕКРЕТАРИЦА: Што је то узбудљиво! А шта бих ја могла да будем?
- ЕДИСОН: *(Шајуће)*
Офелија. Мада не верујем. Да то жели, већ би вас укључио у своју игру. Али, никада се не зна...
- ПОРТИР: И докле ћу ја овако...
- Чује се луйњава из уредничке собе. Ошварају се враиша. Прљав и необријан излази уредник.*
- УРЕДНИК: Па добро, мајку му! Зар ја да умрем овако?
(Угледа Хамлеиша и Портира на поду)
Шта се овде догађа?
- ЕДИСОН: Шта је то што сте жељни видети?
Ако је ишта што је јад и чудо,
немате рашта више тражити.
- УРЕДНИК: Шта овај лупета? Питам шта се овде збива?
- ЕДИСОН: *(Шајашом)*
Идиоте. Одговарајте Фортинбрасове речи.
- УРЕДНИК: Чије?
- ЕДИСОН: О јадна будало! Он и не зна ко је Фортинбрас. Мораћу ја...
(Промењеним гласом)
Лешеве купите: такав приказ
иде уз поље бојно, али овде
прикладан није. Хајде, војсци дајте
налог за паљбу.

Брзо шрчи у сцудио и оданде пушиша њонске ефекције њојовске њаљбе. Зашиим ајлаудира, дајући знак остјалима да њо чине. Само га Секретарица њослуша.

*Хамлејџ лаѓано усџаје. Прилази рамџи и клања се. заџим, наѓло заба-
цивиши џлашиџ, одлази са сцене. Едисон “скине” џон.*

- СЕКРЕТАРИЦА: *(Сломљена од узбуђења, скљока се на џрву сџолицу)*
О боже, што је ово било узбудљиво!
- ПОРТИР: Је л’ готово?
- ЕДИСОН: *(Силази уморно из сџудија)*
Јесте. Можете да устанете.
- УРЕДНИК: Шта се овде догађа?
- ЕДИСОН: Ви то никада не можете да схватите. То је наш свет. Ту
ваше логике не доспевају.
(Одлази сломљен са сцене)
- УРЕДНИК: А шта ви кажете на ово?
- СЕКРЕТАРИЦА: У праву је. Ви тај свет никада нећете разумети.
(Одлази)
- УРЕДНИК: Можеш ли барем ти да ми објасниш шта се овде догађа?
- ПОРТИР: Ствар је проста. Они су луди јер нису били имуни. А ми
ћемо изгледа ускоро полудети, јер је ово права епи-
демја...
- УРЕДНИК: Зар не мислиш да са овим циркусом треба што пре да се
прекине?
- ПОРТИР: Како? Све их је више. Ево, и ова је шизнула. А и
чистачица. О куриру да и не говорим.
- УРЕДНИК: А ти?
- ПОРТИР: Па сад... ни сам не знам.
- УРЕДНИК: Онда ме брзо одвежи.
- ПОРТИР: Зашто?
- УРЕДНИК: Да се зараза не прошири. Да и ти не полудиш.
- ПОРТИР: Сад луд овако или онако, већ ми је свеједно.
- УРЕДНИК: Одвежи ме.
- ПОРТИР: Не знам. Шта ће други да кажу?
- УРЕДНИК: Шта да кажу кад су већ сви луди!
- ПОРТИР: Ја да се ваљам овде по поду и да изигравам мртваца,
нећу.
(Одвезује Уредника)
Ево, па шта буде.

- УРЕДНИК: Брзо ми донеси чист веш од куће.
- ПОРТИР: Шта ће вам...
- УРЕДНИК: Јер сам... ма шта те се тиче! Ја ћу овако да обавијем кошуљу, као да сам још везан. Да видим докле ће да терају, па да их изненадим.
- ПОРТИР: Немојте само мене у то да петљате. Доста ми је свега.
- УРЕДНИК: Висиће они већ због свега овога. Мене су нашли да трпају у лудачку кошуљу. Е јебаћу им бога богчиног, има да моле да их врате у лудницу. Ја ћу да им покажем шта је права лудница.

Свештосно прешајање. Музика.

- ГЛАСНИК: *(Пред микрофоном)*
 ... и негде на дну мора или на врху највише планине лежи то зрнце среће које треба пронаћи, засадити га у плодну земљу и залистаће велико дрво радости. Велика шума весела ће преплавити земљу. А шта би ви требало да урадите да би сте могли то зрнце среће да дохватите? Нађите пре свега у себи свој мир и спокој. И поверујте, дубоко и искрено поверујте да свет ипак није пред вратима пакла, да се апокалипса може зауставити и победити. Поверујте да се може из почетка, од тог зрнца среће, учинити чудо. Побуните се против демона цивилизације који вас спутава, стеже, који вас уништава. Разорите га. Најпре у себи. Потом и у другима.

Свештосни и музички прелаз.

- ЦИЦЕРОН: *(Пред микрофоном)*
 Прекидамо програм због једне важне вести. Данас су мештани села Градина одлучили да од свог села направе оазу зеленила и лепоте. Све куће офарбаће веселим и топлим бојама, са улица ће избацити тракторе и друга возила који загађују околину, засадиће на ђубриштима цвеће, обновиће млин поточару. Од сада ће славити дан пролећа као свој главни државни празник. У закључку ове своје одлуке нагласили су да је ова акција подстакнута емисијама наше радио станице и нашим апелом: учинимо овај свет лепшим. Позивамо све да се придруже овој нашој акцији. Учинимо да овај ружан свет постане лепшим.

Свештосна и музичка промена.

УРЕДНИК: *(Телефоном из Њорџијеве канцеларије)*
Слажем се. То је побуна. Јесте. (...) Не брините. Држим ситуацију у својим рукама и ускоро ћу је разрешити. (...) Не, нисам више везан. (...) Не смем нагло да прекинем. Бојим се реакције споља (...) Разумем.
(Сјусџи слушалици. Обраћа се Порџиру који је чувао страву)
Тако, акција је започела. Пустићемо их још мало да се иживљавају, а онда ћемо опет успоставити ред.

ПОРТИР: Како ви кажете.

УРЕДНИК: *(Везује њровизорно кошуљу)*
Не брини. Имај поверења у мене.

Одлази у редакцијску собу где се налазе остали заокупљени неким њослом.

ПОРТИР: Чини ми се да није требало да га одвезујем.

УРЕДНИК: *(Весело)*
Па, како смо данас? Како ваш програм? Чујем, све више слушалаца?

КУРИР: Не могу писама да се нанесем.

СЕКРЕТАРИЦА: Имамо толико жеља и реклама да ћемо ускоро морати да ширимо програм.

УРЕДНИК: Ако, само тако. Само тако.
(Одлази звиждућући у своју собу)

ЧИСТАЧИЦА: Не свиђа ми се ово. Ђубре нешто спрема.

СЕКРЕТАРИЦА: Не верујем. Па и како би!? Видиш да је везан.

ЧИСТАЧИЦА: Ја теби кажем да је он у дослуху са оним битангама напољу и да нам спремју неку ујдурму. Немој да се изненадиш кад те само нешто стрефи. Најебаћемо сви заједно.

СЕКРЕТАРИЦА: Зашто би смо... сви заједно?

ЧИСТАЧИЦА: Јер смо у истим говнима. Слушај шта ти ја кажем. Имам ја нос за такве ствари.

Лудаци се згледају. Секретарица њокушава да их охрабри једним неверљивим осмехом.

Свејлосно и музичко њреџајање.

ЛЕДИ
ГОДИВА: *(Пред микрофоном)*
Додир ваших усана са флашом кока коле се претвара у дуг и страстан пољубац. Телом вам се шири мирна лагодност и опуштање. Ево. Осећате како полако свршавате. Све вам је топлије.
(Уздах)

Светлосно и музичко преишање. Саи. Пауза.

У редакцијској соби по мало мистична атмосфера. На столицу, као на одру, лежи Хамлеј покривен својим плашилом. Изнад главе мум је ушаљена свећа. Лудаци су око њега радјоређени по столицама и столовима.

ЕДИСОН: Пети дан како смо овде.
ЦИЦЕРОН: Зар ти мериш време?
ГЛАСНИК: Јесте ли приметили како је слаба храна овде. Добио сам горушицу од оних масних бурека то нам их у име спонзорства стално портир доноси.
ЕДИСОН: Стално мислиш на храну.
ГЛАСНИК: Не мислим. Ја је прижељкујем.
ФРОЈД: Хоћемо ли још да чекамо?
ЛЕДИ
ГОДИВА: Да нас избеаце?
ФРОЈД: Да нас прихвате.

Непријатна тишина.

ЦИЦЕРОН: Шта си тиме хтео да кажеш?
ГЛАСНИК: Да смо лудаци. Гладни лудаци који су побегли из луднице.
ЛЕДИ
ГОДИВА: Понављаш се.
ФРОЈД: Сви се понављамо.
ЦИЦЕРОН: Зашто стално инсистира да смо лудаци који су побегли?
ГЛАСНИК: Па зар нисмо?
ФРОЈД: Смири се. Опusti!
ЦИЦЕРОН: Не гледај ме тим твојим буљавим очима. Сит сам већ твојих анализа. Хоћу да ми овај каже зашто се стално понавља...

- ЕДИСОН: Немојте опет свађу.
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Мене само интересује докле ћемо овде да будемо?
ГЛАСНИК: Овде или на неком другом месту, свеједно је.
ЦИЦЕРОН: Није свеједно. Тамо смо били лудаци који још нису побегли, овде смо лудаци који су побегли. Ту, мислим, има неке разлике.
- ФРОЈД: Ја је такође не видим.
ЕДИСОН: Овде ипак нешто радимо.
ГЛАСНИК: Шта радимо?
ЕДИСОН: *(Збуњено)*
Успостављамо равнотежу.
- ФРОЈД: Ха! Третман као и сваки други.
ГЛАСНИК: Тамо смо макар и ужину добијали.
ЦИЦЕРОН: Само на ждрање мислиш. Гадиш ми се.
ЕДИСОН: Хтео сам да кажем: ми овде имамо неку мисију. Зар то није био наш заједнички циљ?
- ФРОЈД: То је био твој циљ, боље рећи твоја фикција, колико се ја сећам. И нас си увалио у све ово. А мени је свеједно да ли сам лудак тамо или овде. Мени је то стварно свеједно.
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Ја мислим...
ГЛАСНИК: Она мисли! Чујте је она мисли. Откад то лудаци мисле!?
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Ти дркацијо да ћутиш! Хтела сам да кажем како мислим да је Едисон у праву. Тамо су над нама вршили третмане. Примењивали методе, како се то каже. Разне методе, од електрошокова до колективне терапије.
- ЦИЦЕРОН: Овде ми сами вршимо колективну терапију, хоћеш да кажеш?
- ФРОЈД: Хоће да каже да је овај свет довољно луд. Зрео за једну добру терапију.
- ЕДИСОН: Зар је овај свет заиста толико луд?
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Понекад се питам зашто су нас тамо стрпали?
ЦИЦЕРОН: Јер смо хтели да докажемо како су други луди, а не ми.

- ФРОЈД: Па то сви покушавају. Од када је света и века.
- ГЛАСНИК: Не знам. Али, мени је већ свега овога доста.
- ЕДИСОН: Ти би хтео да се вратиш?
- ГЛАСНИК: Ја сам само рекао да ми је већ свега доста. Тамо или овамо.
- ФРОЈД: Ионако радимо исте ствари као и тамо.
- ЕДИСОН: С том разликом што то овде радимо добровољно. Са неким циљем.
- ГЛАСНИК: Ја га не видим. Упркос свему.
- ЛЕДИ
- ГОДИВА: Чини ми се да га ови овде ипак виде.
- ФРОЈД: Каква је разлика? Тамо су резултате чекали од нас. И овде то исто очекују.
- ЕДИСОН: То нису исти резултати.
- ФРОЈД: Нису!. Ја не видим разлику.
- ЦИЦЕРОН: Ако су нам уопште важне разлике?
- ФРОЈД: А твој напор процењују исто и овде, као и тамо. Тапшу те по рамену, хвале напредак...
- ЕДИСОН: Овде смо слободни.
- ГЛАСНИК: Ко је слободан? Ја нисам.. Затварају нас у ове крлетке, приморавају те да се у одређено време празниш и тако ослобађаш... нисам ништа слободнији од оног третмана тамо.
- ЦИЦЕРОН: Зар смо се толико мучили да побегнемо оданде да сада желимо да се вратимо!
- ЛЕДИ
- ГОДИВА: Ја не желим.
- ЕДИСОН: Да гласамо? Ко је за повратак?
- Нико не реажује.*
- ЕДИСОН: Ко је да останемо овде?
- Ойеи нико не реажује*
- ЕДИСОН: Шта ово значи? Нисмо ни за једно ни за друго?
- ГЛАСНИК: Нисмо ми ни за шта, треба рећи.

- ФРОЈД: Ионако је све свеједно. Било шта да урадимо, ми смо лудаци. Који су побегли, или који су се вратили.
- ЦИЦЕРОН: *(Гласнику)*
Мислио сам да барем ти желиш да се вратиш?
- ГЛАСНИК: Зашто ја?
- ЦИЦЕРОН: Због редовне ужине.
- ГЛАСНИК: *(Скаче)*
Слушај ти...
- ЕДИСОН: Смирите се... не будите луди...
- ГЛАСНИК: Уосталом, ионако сам изгубио апетит
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Добро. И шта ћемо сад?
- ФРОЈД: А зашто би смо било шта морали... сада!
- ЕДИСОН: Тако је. Мислим да смо за ових пет дана урадили доста добрих ствари овде.
- ФРОЈД: И ко то процењује?
- ЕДИСОН: Па зар не чујете коментаре ових овде?!
- ФРОЈД: Ха! Слушао сам их и тамо. Све је једно велико лечење Лечење лудака. То је основа колективне психијатрије, односно терапије. Сви се лечимо. Једни другима ударамо шамаре, електрошкове, уливамо лажну наду, верујемо. А све је једна велика црна рупа без дна.
- ЦИЦЕРОН: Свет је једна велика лудница.
- ЛЕДИ
ГОДИВА: А само ми то знамо.
- ЦИЦЕРОН: Зато су нас и прогласили лудацима.
- ЕДИСОН: Ја нисам луд.
- ГЛАСНИК: Наравно. Нико од нас није луд. Ми смо се само склонили у лудницу да се заштитимо од лудака.
- ЛЕДИ
ГОДИВА: А сада?
- ГЛАСНИК: Шта сада?
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Зашто смо се сада склонили?

- ГЛАСНИК: Иза зидова луднице или ове радио станице, исто му дође. Свет је далеко од нас. Ми смо заштићени, заклоњени. Неадаптирани. У лудачкој ћелији или овде, исти му ђаво.
- ФРОЈД: Не помињи ђавола.
- ГЛАСНИК: Ето ти га сад! А зашто?
- ФРОЈД: Зато што је он свуда.
- ЛЕДИ
ГОДИВА: И међу нама?
- ФРОЈД: Зар мислите да нам је неко други ово сместио? Зар мислите да није његова воља да дођемо овде и обратимо се свету?
- ЦИЦЕРОН: Мене је Едисон убедио...
- ФРОЈД: Ха! А у чијим је он рукама? Ми смо изабрани. Зар не схватате? Нас је ђаво изабрао да дођемо овде и да променимо свет. Да његову науку ширимо.
- ЕДИСОН: Баш ће лудак да изабере!
- ФРОЈД: Јер смо му ми најближи. Јер смо најслободнији. Јер на нас не делују норме понашања, морала, логике. Све оно што је хришћанским или нехришћанским законима уређено и засновано.
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Хоћеш да кажеш да смо сви ми у власти ђавола?
- ФРОЈД: Зар твоје скидање на јавном месту није ђаволова работа?
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Ја сам то урадила јер сам осећала тескобу...
- ФРОЈД: Наравно. Да ти се он лично јавио, зар би га послушала? Он диригује нашим тескобама, страховима, нашим опсецијама, нашим лудилом, на крају крајева. Ми смо његове слуге.
- ЕДИСОН: Да није овај нешто пио?
- ЦИЦЕРОН: Не сме да пије. Због лекова.
- ГЛАСНИК: Ми смо ипак у мањини.
- ФРОЈД: Свет и треба да буде луд. Видите ли куда га је такозвана памет довела? До ратова, несрећа...

- ЕДИСОН: До неуравнотежености. Треба наћи тачку ослонца.
- ФРОЈД: Ми смо је већ нашли. У лудилу.
- ЛЕДИ
- ГОДИВА: Не свиђа ми се то са ђаволом.
- ФРОЈД: *(Са њајосом, узвишено)*
Тачка ослонца овог света је у лудилу. Ми смо опседнути.
Ђаво нам је омогућио да то будемо.
- Хамлеј лагано диже једну руку и држи је њако једно време. Сви, као ојчињени жледају у њу. Полако усјаје. Блед је. Пожлед му је одсушан. Лагано силази са одра. Сви га њажљиво жледају.*
- ХАМЛЕТ: Зло чините што ме вадите из гроба.
- ЛЕДИ
- ГОДИВА: Он говори!
- ФРОЈД: Пст! Опседнут је.
- ЦИЦЕРОН: Јеби се! Проговорио је јер не може више да слуша твоје глупости.
- ХАМЛЕТ Човек може да види како је у свету и без очију.
- ЕДИСОН: Шта је тиме хтео да каже?
- ГЛАСНИК: Изгледа да говори текстове из својих улога.
- ЦИЦЕРОН: Он никада није играо...
- ЛЕДИ
- ГОДИВА: Али је спремао улоге...
- ХАМЛЕТ Та шта је човек, ако на сан и јело троши време све, и ако му је то сва благодет? Ништа до стока.
- ЦИЦЕРОН: *(Гласнику)*
Ово на тебе мисли.
- ГЛАСНИК: Завежи! Ако те ја дохватим...
- ХАМЛЕТ: Могао бих бити уклештен у љуску од ораха, а да се ипак сматрам краљем бескрајних простора, само кад не бих имао рђавих снова.
- ЛЕДИ
- ГОДИВА: Он то хоће нешто нама да поручи.
- ФРОЈД: Глупости. Једноставно одбацује од свог смрзнутог памћења поједине комаде. Случајно изабране.
- ЕДИСОН: Леди Годива је у праву. Он хоће нешто да нам каже.

ЛЕДИ
ГОДИВА: Нешто што је видео или чуо у себи. Нешто што до нас не допире.

ЦИЦЕРОН: Нешто што је судбоносно за нас. Можда да нам покаже излаз из ове ситуације.

ФРОЈД: Откуд би он то знао!?

ГЛАСНИК: Он зна. Хамлете, еј Хамлете!

ЕДИСОН: Пусту га. Знаш да не чује.

ГЛАСНИК: Није ни говорио, а сада...

Хамлејџ који је дошао до њроценијума, нагло се окрене. Сви се њргну.

ХАМЛЕТ: При рођењу плачемо што смо дошли
На ово велико глумиште будала.

ЦИЦЕРОН: Дођавола! Шта је хтео овим да каже?

ФРОЈД: Ништа. Ама баш ништа. Само губимо време.

ЛЕДИ
ГОДИВА: Јао, мене је страх...

ГЛАСНИК: Чегу би се овде плашила?

ФРОЈД: *(Који је у међувремену њомно загледао Хамлејџа)*
Он је опседнут, кажем вам. Ђаво је ушао у њега.

Хамлејџ зграби Фројда за врати и њочне да га дави.

ФРОЈД: *(Кркљајући)*
Он је луд. Спасите ме! Он је луд.

Једва га раздвоје од Хамлејџа.

ГЛАСНИК: Ово постаје опасно. Могамо да бежимо одавде.

ЛЕДИ
ГОДИВА: Где да бежимо?

ГЛАСНИК: Било куда. Ово је зло место.

Одлазе сви. Хамлејџ заостјаје.

ХАМЛЕТ: Учимо се том,... да постоји неко божанство што влада исходима наших намера, ма како да смо замислили њих...
(Одлази)

Из своје собе излази Уредник. Обучен је у своје ѡрејходно одело. Смешка се и задовољно ѡрилази ѡтелефону. Окреће бројеве.

УРЕДНИК: Ало (...) Баш сам хтео да вам се јавим (...) Све се одвија по плану. Хамлет је проговорио (...) Страх. Велики страх. (...) Наравно. Толико су уплашени да их је сада лако у мрежу ухватити. (...) Дабоме. Онако како смо се договорили. (...) Чућемо се.
(*Сјуишџа слушалицу са сајпанским осмехом. Бира друже бројеве.*)

Ало? Лудница (...) Овде радио станица. Говори главни и одговорни уредник. Ви сте нам пре пет дана јавили да вам је побегла група... болесника (...) Нису опасни. Бар, не онако како ви мислите. (...) Они су овде. Јесте. (...) Ја ћу вас чекати. Не брините. Само пожурите. Довиђења.

Сјуишџа слушалицу. Онај сајпански осмех не скида са лица.

Прошеџа лагано до студија и два џири џуџа џуишџа ошџар звук радио сигнала. Сви се на ово сјајше. Уредник се са висине надмоћно смеје.

УРЕДНИК: Баш лепо што вас видим тако све на окупу. Ево моје дичне и лепе екипе.

СЕКРЕТАРИЦА: Ко га је ослободио?

ПОРТИР: Нисам ја... мајке ми. Часна партијска реч.

ЧИСТАЧИЦА: Не сери. Кад си ти био члан партије!

УРЕДНИК: Зар је то било лепо што сте ми учинили, а? Тако нечовечно поступати са мном. Али, једном вам је то успело, дрги пут неће. Не покушавајте да ме стрпате у ту кошуљу. Она није за мене, упамтите то. А за кога ће да буде, видеће се још.

ЧИСТАЧИЦА: И на чему смо сад?

УРЕДНИК: О, тетка Мара је нестрпљива. Били сте исто тако нестрпљиви да ме што пре стрпате у ону недоличну ствар, а сада вас интересује на чему смо. Ја знам на чему сам. А на чему ћете ви бити, видеће се.

ГЛАСНИК: Он прети!

ЧИСТАЧИЦА: Е да ми је знати ко га ослободи, ноге бих му пребила, гркљан бих му ишчупала, очи извадила...

ПОРТИР: Ух, ала си ти нека крволочна жена. Бежи од мене!

УРЕДНИК: Он прети. А он би могао да захтева и милост да молите од њега. Али, неће. Он није осветољубив. Иако сте са мном као са стоком поступали.

- СЕКРЕТАРИЦА: Било је неопходно.
- УРЕДНИК: Је ли! А зашто?
- СЕКРЕТАРИЦА: Ви сте се противили њиховом... новом програму.
- УРЕДНИК: Њиховом програму!
- СЕКРЕТАРИЦА: Ја знам шта ви мислите о њима. Они, то је тачно, носе белег своје болести... ако је то уопште болест, али су успели да докажу да... зашто само ја говорим? Помозите ми.
- УРЕДНИК: Доказали су да се и шашави програми могу правити, је ли? А да смо ми ненормални људи што се тога нисмо сетили?
- КУРИР: Нисте у праву.
- УРЕДНИК: Је ли?! Како то?
- КУРИР: Програм уопште није био шашав. Уосталом, резултати су ту евидентни. Сада смо најслушанија станица у земљи, а постали смо узор и за многе друге земље.
- УРЕДНИК: Што значи да сам ја био неспособан да уређујем добар програм?
- ФРОЈД: Дозволите да се и ја мало умешам...
- УРЕДНИК: Не дозвољавам. Доста сте се ви мешали. Нисте ми одговорили на моје питање.
- ЧИСТАЧИЦА: Није то било ништа лично.
- ПОРТИР: Ти се не мешај.
- ЧИСТАЧИЦА: А што? па зар ја немам право да говорим?!
- УРЕДНИК: Како да немаш! Па ти си потпредседник збора радних људи, зар не?
- ЧИСТАЧИЦА: Сад ме и зајебавате!
- УРЕДНИК: Ви сте мене зајебали. Везали у ону кошуљу, забранили да се мешам у ваше брљотине. И? Шта сада очекујете?
(Тишина)
Шта да кажу сутра за мене? Није умео да уређује програм, распао се програм. Онда дошли лудаци и... програм је добар, а? Најбољи. Најслушанији.

- ЛЕДИ
ГОДИВА: Много то примате срцу. И лично. Сад вас боли ваш лични неуспех. Кад би сте се мало опустили. Види се да сте емоционално напети.
(Пође ка њему)
- УРЕДНИК: Одбиј. Не наседам ја више тим вашим триковима. Прво ме скинете, па онда у кошуљу.
- ЦИЦЕРОН: Видите, ја мислим да они нису ни приметили промене у програму. Мислим, они споља...
- УРЕДНИК: Ви ми ласкате. Или се спрдате са мном?!
- ЦИЦЕРОН: Хтео сам да кажем како је свет данас пун изненађења, разних обрта, чуда, да је и овакав програм прихваћен као неко чудо.
- УРЕДНИК: Значи, по вама, свет је луд?!
- ФРОЈД: (Више за себе)
И ми смо дошли до сличног закључка.
- СЕКРЕТАРИЦА: Није баш тако мислио. Хоћу да кажем, људима је баш тако нешто и требало... нешто необично.
- УРЕДНИК: Требао им је хаос, је ли?
- ЕДИСОН: Ја мислим да им је баш равнотежа била потребна. Било је превише разума, мира, покорности, тромости... свет је испао из равнотеже и претила је опасност да се сурва. Ми смо, бар донекле, успели да успоставимо равнотежу.
- ГЛАСНИК: Зашто му све то објашњаваш? Ионако је све готово.
- УРЕДНИК: Ко каже да је готово?
- ГЛАСНИК: Ја кажем. Готово је. Представа је завршена.
- УРЕДНИК: Можда и није. Ми смо говорили о томе шта је било. Не и о томе шта ће бити.
(Пауза, њпроверава ујисак који је остiавио)
Видим страх у вашим очима. Зар нисте мислили на последице када сте то ваше срање почињали?
(Ојейи њпроверава ујисак)
Нисте? Е, видите, док сте ви овде вршљали и радили свашта, ја сам тамо у оном собичку, и о томе размишљао.
- Гледа свако̄ у очи. Најейиа њишина.
- УРЕДНИК: Морам признати господо, упркос првобитном цинизму и сумњичењу, да ми се ваш прилаз не само радио програму, што може да буде ствар вештине и домишљатости, већ уопште прилаз решавању многих потиснутих свет-

ских, па тако и проблема наше средине, веома допао.
(*Неверица и зајрејашћење код осталих*)

Молим вас. Не радујте се прерано. Рекох да ми се допао, што не значи нужно и да га прихватам и признајем. У данашње време реч допадање не значи ништа. Као и вама и мени се многе ствари допадају, али ми нису доступне. Забрањене су. Ту постоје системи забрана, системи ограничења и табуа, који од те фразе: допадати се, остављају тек неки мирис или тужне и лепе снове.

- ФРОЈД: Много увијате.
- УРЕДНИК: Је ли? Приметили сте? И то вам се не допада? Али, ви против тога не можете ништа, јер ваше недопадање нема сврхе. Пуф! Обичан балон који ће пући једним јединим убодом сурове истине. А истина је да се сви ми налазимо у веома деликатној ситуацији. Да будем прецизнији: сви ћемо бити кажњени за вашу слободу.
- ПОРТИР: Зашто сви!? Ја сам...
- УРЕДНИК: То што си ми донео чисте гаће, то је све. Мало за искупљење. А чињеница је да је ова група... но, будимо конкретни, људи који су били под медицинским третманом...
- ЛЕДИ
ГОДИВА: Кажите слободно: лудаци.
- УРЕДНИК: Увек сам мислио да је та реч прегруба. Поготово што у нашем народу има посебно, како да кажем, пежоративно значење...
- ЧИСТАЧИЦА: (*Више за себе*)
Чим је овако фин, нешто гадно спрема.
- УРЕДНИК: Молим? Чуо сам вас. Али, то није важно.
(*Погледа на сај*)
Остаје нам још, по мом рачуну, пет минута.
- ГЛАСНИК: За шта?
- УРЕДНИК: До доласка болничара и лекара из луднице.
- Шок. Узнемирење.*
- СЕКРЕТАРИЦА: Ви сте их позвали?
- УРЕДНИК: Зар је то сада важно?
- СЕКРЕТАРИЦА: Ђубре! Одвратно, смрдљиво ђубре!

- УРЕДНИК: Прећи ћу преко ваших увреда јер сте емоционално напети, је л' да? Докторе Фројд... тобожњи докторе Фројд... то су начини пражњења, је л' тако?
- ФРОЈД: Још сте и цинични! Добро, победили сте па имате права и да уживате у својој победи.
- УРЕДНИК: Полако господо.
(Погледа на саји)
Још четири минута. Не желим више да вас држим у неизвесности. Прво, господине Фројд, или како се већ зовете, ја уопште нисам победио. Јер, после свега, моја ће глава прва доћи у питање, без обзира што сам сам мало допринео овој ситуацији. Да вас не потсећам: на силу скидање одела, на исти начин трпање у ону кошуљу... и тако даље. То за њих није оправдање. Елем, ја летим одавде, лете и службеници радио станице који су вам омогућили слободу да се на овај начин иживљава...
ПОРТИР: Ја сам одмах био против...
УРЕДНИК: Твоја усрана улога ништа не значи. Дакле, ми летимо са посла, а ви у лудницу. Је ли тако?
КУРИР: И све ће опет бити по старом.
УРЕДНИК: Тако је! Само нас у томе неће бити. То је оно. Надам се да се слажемо у оцени да би такво решење за све нас било, најблаже речено, врло непријатно?
ЕДИСОН: И шта ви предлагете?
УРЕДНИК: Коначно мало логике. Право питање. Полазећи од констатације да смо сви заједно у опасности, односно да смо сада на истој страни, предлагем вам да то решимо по оној народној: и вук сити и овце на броју. Овце смо, у овом случају, ми, а вуци сви они који би нас одавде уклонили: болничари, психијатри, комитети, секретаријати и слични...
ГЛАСНИК: Будите јаснији. Остало је још само два минута.
УРЕДНИК: Пре мог одговора, да разрешимо једну дилему. Господине Едисон... тако вас зову, је ли... постоји ли могућност да се ова техника удеси тако да ради, а да се не открије одакле програм долази?
ЕДИСОН: Мислите на локацију?

- УРЕДНИК: Пре свега на локацију. Начин да се не препозна по концепцији и садржају програма, решићемо накнадно.
- ЕДИСОН: Техника откривања дивљих радио станица... а претпостављам да на то мислите... је доста усавршена, али је звук по својој суштини и природи још савршенији...
- УРЕДНИК: Значи, може?
- ЕДИСОН: Уз одређене техничке преправке и дотеривања.
- УРЕДНИК: Које ви можете да урадите?
- ЕДИСОН: Шта ви мислите о мени!? Наравно да могу.
- УРЕДНИК: Одлично. Онда ћемо, уз мало среће и вештине све решити.

Неверица. Осћали се згледају.

СЕКРЕТАРИЦА: Ако би сте нам мало више објаснили...

- УРЕДНИК: *(Гледа на саи)*
Касно је.
(Чују се кораца са сћране)
Ево их. Господо лудаци, молим вас да се сакријете на неко време. Ви остали можете остати овде.

ЛЕДИ

ГОДИВА: Али...

УРЕДНИК: Без али. све препустите мени.

Лудаци брзо излазе. Осћали, осим Уредника који осћаје на средини, склањају се у сћрану.

Улазе психијатар и два болничара.

ПСИХИЈАТАР: Добар дан. Ви сте нам јавили...

УРЕДНИК: А ви сте?

ПСИХИЈАТАР: Оппростите, ја сам начелник одељења психијатарске клинике. Ви сте, претпостављам, уредник радио станице?

УРЕДНИК: Који вам је јавио да су ваши пацијенти овде. Тачно.

ПСИХИЈАТАР: И? Где су?

УРЕДНИК: На жалост, побегли су.

ПСИХИЈАТАР: Како побегли?

- УРЕДНИК: Лако. Кроз врата. Када су видели да смо се ослободили, побегли су. Пре...
(Гледа на саи)
... пет минута.
- ПСИХИЈАТАР: Зар сте ви били заробљени?
- УРЕДНИК: Мало је рећи заробљени. Били смо везани у лудачке кошуље и закључани у... ону собу тамо.
- ПСИХИЈАТАР: Пет дана!?
- УРЕДНИК: Зар је толико било. О Боже! Ја сам мислио много више. И не можете замислити како време тамо споро пролази. Још онако везани. Кад би сте само знали колико је то било тешко!
- ПСИХИЈАТАР: Могу да претпоставим.
- УРЕДНИК: Не. Не можете. Било је страшније од ваше претпоставке. Без хране, воде, без основних хигијенских услова. Зар ви стварно држите своје пацијенте у оном? Ко ли само измисли ону справу! Вероватно сам ђаво.
- ПСИХИЈАТАР: Не могу да верујем да су толико агресивни и зли. Видите, они су важили за мирније болеснике. Дијагноза код свих је била: опседнутост. Фикс идеје. А такви обично нису агресивни. Јесу ли вас малтретирали?
- УРЕДНИК: Не. Не... много. Веће је малтретирање што су узурпирани радио станицу и пуштали свој програм. Зар га ви нисте слушали?
- ПСИХИЈАТАР: Мислите...
(Луји се њо челу)
... Боже, а мени се тај програм толико допао!
- УРЕДНИК: Дабоме, ви сте уживали у програму и није вас било брига што ми овде патимо.
- ПСИХИЈАТАР: Нисам ни могао да претпоставим да су то они...
- УРЕДНИК: Ви много претпостављате. То није добро за вашу науку. Зар им нисте препознали гласове!?
- ПСИХИЈАТАР: Признајем: не. Тако је то било необично...
- УРЕДНИК: Браво. Лудаци шетају градом, узурпирају радио станицу чији програм ви слушате, а вама је то лепо и необично. Свашта! Ко ли вам даде ту диплому?
- ПСИХИЈАТАР: Чекајте! Не дозвољавам...

- УРЕДНИК: И ви би сте још и разглабали овде!? Док ви причате, ко зна где су они сада! А? Можда баш сада освајају неку телевизијску станицу... и то ону државну... можда неке новине... шта ја знам шта су све у стању да ураде!
- ПСИХИЈАТАР: Кад бих само знао где су отишли?
- УРЕДНИК: Нису ме обавестили. Али, ако опет чујете или видите неки програм који ће вам се допасти и зачудити, тамо их потражите.
- ПСИХИЈАТАР: Свакако. Али, ово искуство овде, било би ми драгоцено са становишта науке. Ако би сте једном имали времена...
- УРЕДНИК: Сада немам. Морамо све да доведемо у ред, да вратимо програм у нормално стање. Други пут... можда...
- ПСИХИЈАТАР: Хвала вам. А ово се више неће поновити.
- УРЕДНИК: Пожурите! Ко зна колико сада лудака шета овим светом. Ако је постало толико нормално да лудаци беже, онда сами израчунајте: колико има лудница на свету, па то помножите са пет. А колико је још оних који нису регистровани! А већ се налазе тамо где се о нечему одлучује!
- ПСИХИЈАТАР: У праву сте. Али ми смо немоћни.
- УРЕДНИК: Дабоме да сте немоћни кад овако само стојите. И још не умете да их препознате! Пет дана их слушате, а нисте препознали ни своје лудаке. Како би сте тек друге!
- КУРИР: Ја лепо кажем: масовна појава.
- УРЕДНИК: Наравно да је масовна. А ми треба да стрепимо да нам се опет неки лудаци не појаве овде и стрпају нас у лудачке кошуље. Систем, другови, не ваља. Заказао је сасвим.
- ПСИХИЈАТАР: То се више неће догодити, уверавам вас.
- УРЕДНИК: Идите сад. Хајде, шта чекате! Хватајте те ваше лудаке. И успут ухватите још неког.
- ПСИХИЈАТАР: Извините. Одмах ћемо ми... Довићења.
- УРЕДНИК: Збогом! Ајде већ једном.
- Психијатар и болничари одлазе. Уредник их испраћивши, заједно враћа на портирници. Враћа се задовољно, ширљајући руке.*
- УРЕДНИК: Е ово смо добро извели. Одлично.

- КУРИР: Опростите... бојим се да ништа не разумем. А ни остали, колико ја видим.
- УРЕДНИК: Да. Претпостављам да је ваша прва мисао на овакво моје понашање била: овај спасава главу?
- ЧИСТАЧИЦА: Па... сами сте тако рекли.
- УРЕДНИК: Тачно. То је био рефлекс. Знате оно: и пре него што неко замане да вас удари, ви рефлексно савијате главу. Али, догађа се да из рефлекса или осећања стрепње, се развију чудне идеје. Понекад и величанствене. Хоћу да кажем, необично није увек привилегија само лудака. Па ни ових ваших...
- ПОРТИР: Нису они никакви наши...
- УРЕДНИК: Наши су. Јесу наши. Сада јесу. Ми их имамо. У тајности. Је ли тако? Ми имамо наше лудаке као тајно оружје.
- СЕКРЕТАРИЦА: Оружје! Тек нећемо се тући ваљда?
- УРЕДНИК: Једино ако не савијате главу под ударцима или пружите други образ после првог шамара, све остало је туча или битка.
- СЕКРЕТАРИЦА: Колико сам разумела ви сте углавном савијали главу и подметали други образ?
- УРЕДНИК: Углавном и често.
- СЕКРЕТАРИЦА: А сада би сте се тукли?
- УРЕДНИК: У праву сте.
- СЕКРЕТАРИЦА: Чиме?
- УРЕДНИК: Оним са чим располажемо: радио станицом и лудацима. Наравно, уз вашу помоћ.
- СЕКРЕТАРИЦА: А против оних који су вас тукли и делили вам шамаре?
- УРЕДНИК: Не само мене и мени. Све нас и свима нама, мање више.
- ПОРТИР: Мени ово опет мирише на неку лудницу.
- КУРИР: Нисте нам ипак довољно објаснили.
- УРЕДНИК: Господо. Вештина сваке добре политике је да се порази претворе у победе. Додуше, у нашем случају је пораз био само наговештен, на прагу такорећи, али то не значи да победа не може бити блиставија.
- ЧИСТАЧИЦА: Туча! Пораз! Победа! Да неће опет неки рат?

- УРЕДНИК: И хоће. Наравно да хоће. Елем, овако. Слушајући тамо иза затворених врата, у доста недоличном положају, ово морам да поменем, слушајући дакле шта се овде догађало, схватио сам колико је ово што овде имамо добро оруђе за освајање власти. Слушао сам пажљиво шта онај говори о тој тачки ослонца која је потребна да се свет промени. А свет се мења само ако имате власт у рукама. Власт је тачка ослонца. Она није нешто апстрактно или филозофско. Она је конкретна.
- СЕКРЕТАРИЦА: Која власт? Ко хоће да је осваја?
- УРЕДНИК: Ми.
- СЕКРЕТАРИЦА: Зашто?
- УРЕДНИК: Зар вам није јасно!? Разлог је врло прост. Да не би сте савијали главе и окретали образе, треба имати власт. Свако хоће да је освоји на свој начин. Ја мислим да сам га нашао.
- СЕКРЕТАРИЦА: Тако што ћемо ми и... лудаци да будемо пиони у томе?
- УРЕДНИК: Пиони! Не. Ми ћемо заједно освајати власт.
- ПОРТИР: Па ја сад не знам шта ће нам!? Хоћу да кажем, ми је већ имамо. Барем ја тако мислим.
- УРЕДНИК: Не наседајте тим лажима. Наравно, имамо је на папиру... као слободни људи. А јесте ли стварно слободни?
- ПОРТИР: Нисам вас баш најбоље схватио, али оно што јесам то значи да ћемо ми преко програма радио станице освајати неку власт. Какву, то још не знате?
- УРЕДНИК: Рецимо, да људи рада што им кажеш. Зар то није основа сваке власти?
- КУРИР: Шта ће на то рећи... комитет и остали?
- УРЕДНИК: Шта су за ових пет дана рекли? Ништа. Ја сам се мучио да их обавестим, да их информишем о стању, а они... нису хтели ни свој комодитет да угрозе. Сем тога, ми своју власт нећемо освајати јавно, односно легалним начином.
- СЕКРЕТАРИЦА: Говорите као да смо ми на све то већ пристали?
- УРЕДНИК: Зар имате неки други излаз? Не заборавите да сте баш ви омогућили лудацима да се домогну програма.
- КУРИР: Био је то општи интерес. Да се спасе програм.
- УРЕДНИК: Зар ово није општи интерес? Ми не желимо ништа лоше. Једноставно, слушајући оданде како народ лако

подлеже програму, како му постаје покоран и слуша га, схватио сам да никакве власти нема, да нема ни хришћанске, ни моралне, ни партијске дисциплине. Никакве. Разумете?. Постоји само нека инерција којој се не зна ни узрок ни последица. Е, у тај простор се ми убацујемо. Да уведемо ред и да га усмеравамо. Да успоставимо тачку ослонца будуће власти.

- ЧИСТАЧИЦА: Говорите као...
- УРЕДНИК: Реците слободно... као да сам и ја полудео?
- ЧИСТАЧИЦА: Ма није важно.
(Тајно се њрекрсти)
- УРЕДНИК: Као ови лудаци, је ли? Не бојте се. Да није било њих, ја ту просту ствар, ствар која ми је лежала испред носа, не бих схватио. Они су је наслутили... не знам како... ваљда у тим лудацима има неке неоткривене генијалности, а ја то хоћу само у дело да спроведем.
- ПОРТИР: О Боже, шта све неће да нас снађе! Мислим, да нису ови лудаци дошли...
- УРЕДНИК: Ми би смо и даље свакоме пезили, трзали се на сваки миг комитета, стрепели од расположења сваког директора или председника... Може и жуљ да га сева па да буде нервозан и да нас отера у мајчину.
- СЕКЕТАРИЦА: Само кад се сетим оних свакојутарњих саслушања и поповања: зашто сте то објавили, Зашто сте само толико мало објавили, зашто сте оном дали минут више...
- ЧИСТАЧИЦА: Па кад заседну да пијанче овде... исповраћају се, загаде оба клозета и ходнике...
- КУРИР: Па донеси ми виски, па лед не ваља, па дај пршуту, Па однеси мојој кући ово, па опери ми кола...

Тишина. Сви гледају у Уредника.

УРЕДНИК: И? Схватили сте?

Пренесу њогледе на њортира. Овоме је нелагодно.

ПОРТИР: Шта сви у мене гледате?

На уредников миџ курир навлачи њортиру лудачку кошуљу.

ПОРТИР: Шта вам је? Људи, другови! Уредниче. Па зар вам нисам донео чисте гаће!? Једва сам вашу жену убедио да сте болесни... да имате пролив и да сте...

УРЕДНИК: Вежите га у соби. Да се не макне.

ПОРТИР: Па како ћу... овако везан?

УРЕДНИК: Усери се.

Портир упуцава у Уредникову собу. Уредник прелиста телефону и бира бројеве.

УРЕДНИК: Ало? Комитет? (...) Овде уредник радио станице. Молим вас друга секретара.

(Чека. Сви га наједном гледају)

Ало? Друже секретаре, да вас само укратко информисем о стању у радио станици. (...) Да. У праву сте. Баш тако. (...) Не. Нисмо могли да реагујемо. Знате већ какви су лудаци. (...) Сада је све у реду. Држим потпуну контролу у својим рукама. (...) Не брините. То се више неће догодити. (...) Да. Све ће бити по старом. Ништа не брините. Слушајте наш програм и сами се уверите. (...) Здраво.

(Свиуси слушалицу. Смеје се саиански).

УРЕДНИК: Добро, и ово смо обавили. А сад на посао.

Светлосна и музичка промена. У мраку иде глас сикера.

СПИКЕР: Слушали сте данашњи програм наше радио станице. До сутра у уобичајено време од 12 до 18 сати. До слушања.

Поштраје тишина. Лагано се пале светла у редакцијској соби и студију. Портирница осипаје у мраку. Светле само слова: "улаз строго забрањен".

На средини редакцијске собе стоји Уредник и њажљиво праћи све што се около збива. Из побочне собе излазе лудаци, размештају се на своја места: Едисон за миксеу, Цицерон и Леди Годива за микрофоне у студију, Фројд и Гласник за микролове. Хамлеј недосипаје. Курир, кријући доноси џак са поштом, Секретарица кува кафе и прази на телефоне, Чистачица сређује просторије.

Лаче светло у сикерском студију.

ЦИЦЕРОН: Овде радио станица Икс Ипсилон Зед. Ваша најомиљенија станица. На новим таласима са старим програмом који ћете одмах препознати. Почине наш ноћни програм.

Музика.

ЛЕДИ ГОДИВА: Пре првих вести и првих разговора ево једне поруке за све стидљиве. Прво поставите себи питање: зашто се ја стидим? Бити стидљив је данас опасно. Гураће вас у трамвају, газити и варати по самопослугама, мувати и

понижавати на послу. Уништите своју стидљивост. И то на прави начин. Носите доње рубље “Нежна кожа”. Нека вам донесе топлину. Први додир ваше осетљиве коже путем “Нежне коже.” И последњи отпор. Видећете, потребно је тако мало да победите своју стидљивост, да се одупрете, да кажете да кад је потребно, или да кажете не кад вам се то хоће.

Музика.

ЦИЦЕРОН: Прве поноћне вести. Покрет “Срећа у човеку, љубав међу људима” чији смо ми иницијатори, упркос противљењу власти добија све више присталица
(*Цингл*)
Селјаци у округу Ц., на нашу препоруку, донели су одлуку да не плаћају порез док им се не реши питање путева и електричне енергије. Грађани једне махале у нашем граду истерали су на сред путева своје аутомобиле док им се не реши питање тротоара. Ово све није гест грађанске непослушности, већ питање слободе и људског достојанства. Нема средине која није прихватила наш покрет... а ми ћемо се са наше стране трудити да га стално проширујемо и обогаћујемо новим садржајима...

Смањује се светло у сценографској студији, Цицерон и Леди Годива настављају њиховим. Јаче светло на редакцијску собу где је Уредник. Он се сатански задовољно смешка у некој диктиранској пози.

(То може да буде прва верзија краја. Друга верзија, за коју се аутор залаже, има овакав крај:)

Уредник у истој пози и са истим осмехом.

Са стране долази Чистачица. Тражи нешто.

УРЕДНИК: Шта се муваш овуда?

ЧИСТАЧИЦА: Бројим.

УРЕДНИК: Шта бројиш дођавола?

ФРОЈД: Не призивајте ђаволе

ЧИСТАЧИЦА: Један фали.

УРЕДНИК: Ко фали? Шта причаш?

ЧИСТАЧИЦА: Фали један лудак.

Шок. Сви се згледају.

ГЛАСНИК: Нема Хамлета.

Сви, ња и они са ѓорњеѓ дела ѓде је сѓудио, ѓледају се. У очима им је ѓримеѓан ужас.

Јака музика.

Затѓм сви ѓледају у ѓублику (неки чак врло најадно).

КРАЈ